

Księga Główna – Zbiór pojęć, informacji oraz przepisów.

Operacje Gospodarcze

Zanim opiszemy jak przedsiębiorstwo dokonuje księgowania, musimy określić jakie zdarzenia gospodarcze będą w rzeczywistości księgowane. Nie każde bowiem zdarzenie w firmie wywołuje zmiany wymagające zaksięgowania.

Jedynymi zdarzeniami, które są przez firmę księgowane są zdarzenia nazywane operacjami gospodarczymi. Operacje gospodarcze to takie zdarzenia, które spełniają poniższe warunki:

1. Dają się wyrazić w wartościach pieniężnych. Zaznaczyć tu należy, że często stosuje się również ewidencję w jednostkach naturalnych (np. w sztukach bądź kilogramach), jest ona jednak jedynie pomocnicza i nie może zastąpić ewidencji wartościowej.
2. Powodują zmiany w stanie posiadanych zasobów i/lub źródłach ich finansowania, czyli powodują zmiany w bilansie po stronie aktywów, po stronie pasywów lub po obu stronach jednocześnie.
3. Wchodzą w zakres działalności danego przedsiębiorstwa. Jest to zgodne z metodą podmiotową rachunkowości, według której wszystkie zdarzenia gospodarcze muszą być rozpatrywane z punktu widzenia danego podmiotu gospodarczego. Księguje się tylko takie operacje, które bezpośrednio zmieniają wartość aktywów i pasywów. (Tu zaznaczyć należy, że występuje grupa operacji księgowych nie spełniająca powyższych warunków. Są to operacje wynikające z wymogów formalnych oraz operacje rozliczeniowe i przegrupowujące.
4. Muszą być rozpatrywane równocześnie z dwóch punktów widzenia. Będziemy o tym mówić więcej w dalszej części tego kursu. Chodzi tu o to, że operacje gospodarcze zgodnie z zasadą podwójnego zapisu wywołują równocześnie dwie równe wartościowo zmiany w stanie aktywów i/lub pasywów.

Zgodnie z powyższymi warunkami zauważyć możemy, że rzeczywiście nie wszystkie zdarzenia zaliczane będą do operacji gospodarczych, a tym samym nie wszystkie ujmowane będą w ewidencji księgowej.

Przykłady operacji gospodarczych - zdarzeń, które zostaną zaksięgowane

Poniżej znajdują się przykłady zdarzeń spełniających definicję operacji gospodarczej oraz ujmowanych w ewidencji księgowej przedsiębiorstwa, czyli innymi słowy - księgowanych. Na pierwszym przykładzie przedstawiliśmy, że wszystkie powyższe wymagania odnośnie klasyfikacji zdarzenia jako operacji gospodarczej są spełnione:

1. Zakup materiałów - zakup materiałów spełnia warunki wymienione powyżej:
 - a. Da się wyrazić wartościowo - cena zakupu jest zawsze jasno ustalona oraz poparta fakturą, lub przynajmniej rachunkiem.
 - b. Zakup materiałów powoduje zmiany zasobów i/lub źródeł ich finansowania:
 - jeżeli zakup zostanie dokonany za gotówkę, zmiany nastąpią jedynie w aktywach posiadanych przez jednostkę: wzrośnie wartość materiałów w magazynie a spadnie ilość gotówki;
 - jeżeli zakup dokonany zostanie przy użyciu kredytu kupieckiego, czyli z odroczonym terminem płatności, zmianie ulegną zarówno zasoby jak i źródła ich finansowania: wzrośnie wartość materiałów oraz wzrośnie wartość zobowiązań wobec dostawców.
 - c. Zakup materiałów przez przedsiębiorstwo jest oczywiście zdarzeniem, które wchodzi w zakres jego działalności podpunktach wywołuje zmiany podpunktach stanie aktywów i pasywów.
 - d. W podpunktach powyżej przedstawiliśmy już dwoistość zapisu operacji zakupu materiałów (materiały - gotówka lub materiały - należności). Zakup ten zawsze wywołuje zmianę równocześnie dwóch wartości.

A oto inne przykłady:

2. Otrzymanie przelewu z banku z tytułu zaciągnięcia kredytu;
3. Wykorzystanie przyznanej linii kredytowej w rachunku bieżącym;
4. Spłacenie zobowiązania;
5. Otrzymanie zapłaty od dostawcy;
6. Wpłata dywidendy dla akcjonariuszy;
7. Przekazanie wyrobów gotowych z produkcji na magazyn;
8. Złomowanie zepsutej maszyny produkcyjnej.

Przykłady zdarzeń, które nie są operacjami gospodarczymi - nie zostaną zaksięgowane.

Poniżej znajdują się przykłady zdarzeń zachodzących w firmie, które nie spełniają warunków operacji gospodarczych i nie są ujmowane w ewidencji księgowej przedsiębiorstwa.

1. Otrzymanie zamówienia od klienta - Wprawdzie wiele firm posiada systemy, w których zamówienia są rejestrowane, niemniej jednak otrzymanie zamówienia nie jest operacją gospodarczą, ponieważ nie powoduje zmiany w stanie zasobów ani źródeł finansowania przedsiębiorstwa. Dopiero realizacja zamówienia, czyli wysyłka towarów, będzie operacją gospodarczą. Interesującą ciekawostką może być fakt, że w wielu firmach, w celu usprawnienia zarządzania, system rejestrujący zamówienia jest zintegrowany z systemem księgowym. Wysyłka towarów oprócz wywołania zapisu księgowego zamyka również otwarte zamówienie. Jakkolwiek jednak z informatyzowany jest system księgowy w przedsiębiorstwie, zasady rozpoznawania zdarzeń księgowych pozostają niezmiennie.
2. Uzyskanie w banku linii kredytowej w rachunku bieżącym - Fakt uzyskania dostępu do linii kredytowej nie powoduje jeszcze zmian w stanie zasobów ani źródeł finansowania. Dopiero w sytuacji, gdy spółka rozpocznie korzystanie z linii kredytowej (wyciągnie z niej pieniądze lub dokona płatności), następuje operacja gospodarcza. Zmienia się wtedy wartość zobowiązań z tytułu kredytów i pożyczek oraz z drugiej strony zmienia się wartość składnika, na który przeznaczone zostaną środki z linii kredytowej - na przykład zobowiązania z tytułu dostaw i usług.
3. Podpisanie umowy o pracę z pracownikiem - Operacją gospodarczą będzie dopiero powstanie zobowiązania z tytułu wynagrodzeń, ubezpieczeń społecznych itp. Sam fakt podpisania umowy nie jest jeszcze operacją gospodarczą.
4. Złożenie zamówienia przez spółkę na dostawę materiałów - Operacja gospodarcza będzie miała miejsce dopiero, gdy spółka otrzyma materiały lub fakturę za dane materiały. Do tego czasu żadna informacja nie jest wprowadzana do systemu księgowego.

Księga Główna – Zbiór pojęć, informacji oraz przepisów.

Konto Księgowe

Księgowanie operacji gospodarczych na bilansie byłoby mało użyteczne, natomiast bardzo kłopotliwe.

- Po pierwsze, po każdym zaksięgowaniu operacji trzeba by było tworzyć nowy bilans, co w sytuacji dużych przedsiębiorstw dokonujących setek, a nawet tysięcy transakcji każdego dnia byłoby bardzo nieporęczne.
- Dodatkowo, bilans nie daje możliwości śledzenia poszczególnych transakcji, gdyż przedstawia obraz przedsiębiorstwa na dany dzień. Aby móc spojrzeć wstecz, przedsiębiorstwo musiałoby trzymać kopie wszystkich bilansów oraz dodatkowo dodawać opisy, aby analizując zdarzenia z poprzednich dni rozumieć jakie transakcje miały miejsce. Wyobraźcie sobie zbieranie i katalogowanie setek bilansów dziennie i takie ich opisywanie, aby po kilku miesiącach móc znaleźć właśnie tą jedną konkretną transakcję, której szukamy. Każda firma potrzebowałaby sztabu archiwistów i księgowych, którzy próbowaliby administrować i wyszukiwać poszczególne bilanse, by na przykład sprawdzić, ile właściwie spółka X zapłaciła nam w zeszłym miesiącu.

Prawie każdemu czytającemu od razu przychodzi do głowy prosta odpowiedź na powyższy problem - „A gdyby tak zapisywać na osobnej kartce wszystkie płatności przychodzące od firmy X!”. Albo lepiej: „Zapisujmy ile i kiedy jej sprzedaliśmy oraz ile nam zapłaciła - w ten sposób, w każdej chwili, wiedzielibyśmy ile jeszcze jest nam dłużna.”

W pewnym sensie tak właśnie działa konto księgowe. Pomaga nam administrować zmianami różnych składników. W powyższym przykładzie są to należności. Aby jednak dostarczyć kompleksowej wiedzy, rozpoczniemy od definicji konta księgowego:

Konto księgowe jest to podstawowe urządzenie służące do rejestracji zdarzeń gospodarczych.

Konto księgowe jest więc mechanizmem, przy pomocy którego, przedsiębiorstwo zapisuje i porządkuje wszystkie zdarzenia gospodarcze, w tym transakcje, które go dotyczą. Dzięki zastosowaniu kont księgowych, można szybko i łatwo ustalić ile firma ma danego składnika bilansu oraz prześledzić wstecz, wszystkie transakcje, które spowodowały powstanie danej wielkości.

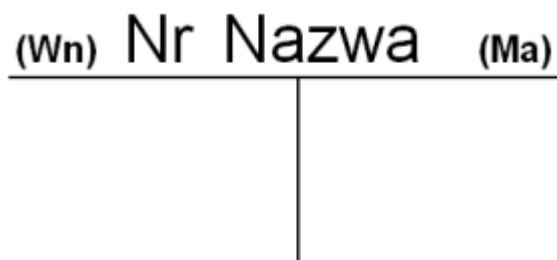
System Kont

Każda jednostka prowadząca księgowość posiada wiele kont księgowych tworzących jeden system. Na poszczególnym koncie księgowym księguje się operacje o jednorodnym charakterze. Na jednym koncie księguje się np. gotówkę wpływającą i wypływającą z rachunku bankowego, na innym księguje się środki trwałe, na jeszcze innym rozrachunki z dostawcami lub nawet rozrachunki z jednym tylko dostawcą, itd. W ten sposób wszystkie elementy bilansu księgowane są na specjalnie dla nich przygotowanych kontach. Często jedna pozycja bilansu składa się z wielu kont. Prawie zawsze również firmy rozbijają konta główne na subkonta, wprowadzają różne konta pomocnicze i rozliczeniowe itd.

W późniejszych częściach naszego kursu księgowości poznamy różne systemy kont i schematy księgowania na tych kontach. Na razie jednak zajmiemy się budową pojedynczego konta.

Budowa Konta Księgowego

Konta księgowe przedstawia się graficznie w postaci przypominającej literę T (Tak narysowane konta nazywa się zwyczajowo kontami „T-owymi”).

Przedstawione tu konto jest kontem dwustronnym. Jedna strona konta przeznaczona jest do księgowania zwiększeń danego składnika, druga natomiast służy do księgowania jego zmniejszeń.

Należy tu zaznaczyć, że taka metoda przedstawiania kont wykorzystywana jest jedynie w celach dydaktycznych, gdyż dzięki tej metodzie łatwo zrozumieć zasady księgowania. W realnym świecie księgowości, księgowi w miejsce kont T-owych wykorzystują systemy oraz programy księgowe i raportujące, prezentujące informacje w różnych układach graficznych. Zasady księgowania oraz cała „logika” systemu księgowego pozostaje jednak niezmienną.

Oznaczenie konta

Nazwa konta

Każde konto ma swoją nazwę. Z reguły nazwa sugeruje co jest księgowane na danym koncie. Np. na koncie „kasa” z jednej strony księgowane byłyby przychody, a z drugiej rozchody gotówki z kasy firmowej. Na koncie „rozrachunki z dostawcami” z jednej strony księgowalibyśmy nasze spłaty wobec dostawców, a z drugiej zwiększenia zobowiązań spowodowane kolejnymi zakupami.

Numer konta

Każde konto ma swój numer, który jest unikalny w całym systemie księgowym przedsiębiorstwa. Numery ułatwiają księgowanie, ponieważ przy dużej ilości kont (często kilkaset a czasem nawet kilka tysięcy) łatwiej jest znaleźć w systemie odpowiednie konto po numerze niż po nazwie. W niektórych krajach występuje prawny wymóg odpowiedniego numerowania poszczególnych kont.

Strony konta

Jak widać na załączonej powyżej ilustracji, każda ze stron konta ma swoją nazwę. Najpowszechniejszym nazewnictwem jest oznaczanie stron konta jako:

Lewa strona: „Debet”, skrót Dt (po angielsku: Debit, skrót Dr),

Prawa strona: „Credit”, skrót Ct (po angielsku: Credit, skrót Cr).

Można również spotkać się z nazewnictwem odpowiednio „Winien” (Wn) oraz „Ma” (Ma).

Ewidentny brak konsekwencji w nazewnictwie wynika z tego, iż nazwy te pochodzą z tradycji, która rozwijała się przez wiele wieków. Nie należy też doszukiwać się w nich informacji o tym, po której stronie dokonuje się zwiększenia a po której zmniejszenia wartości danego składnika, gdyż dzieje się to różnie zależnie od rodzaju i funkcji konta.

Warto również wiedzieć, że zapisanie operacji po stronie Dt nazywa się zapisaniem w ciężar konta bądź obciążeniem konta, natomiast zapisanie operacji po stronie Ct określamy jako uznanie konta lub też zapisanie na dobro konta. Bardzo popularne, choć może bardziej nieformalne, jest też mówienie o księgowaniu „po debecie” i „po kredycie”.

Księga Główna – Zbiór pojęć, informacji oraz przepisów.

Zapis Operacji na Koncie

Operacje gospodarcze, zależnie od ich rodzaju, zapisuje się po obu stronach konta księgowego. Każda operacja posiada następujące charakterystyki wyróżniające ją od innych operacji:

- Datę dokonania operacji - nie zawsze musi być ona jednoznaczna z datą księgowania. Często zdarza się, że operacje gospodarcze księgowane są kilka lub nawet kilkanaście dni po zaistnieniu. Większość nowoczesnych systemów księgowych umożliwia przechowywanie informacji zarówno na temat daty operacji gospodarczej, jak również daty jej zaksięgowania.
- Numer i rodzaj dowodu księgowego - każde zdarzenie księgowe powinno być księgowane na podstawie dowodu księgowego. Istnieją różne rodzaje dowodów księgowych. Tradycyjnie były one przechowywane w formie papierowej i wiele przedsiębiorstw wciąż stosuje tę technikę. W coraz większej ilości przypadków jednak niektóre dowody księgowe występują wyłącznie w formie elektronicznej. Pomimo tego, istnienie dowodu księgowego jest konieczne, aby móc dokonać księgowania operacji gospodarczej.
- Kwotę operacji
- Opis operacji - hasłową informację pozwalającą szybciej zorientować się w charakterze danej transakcji

Zapis Operacji, Obrót i Saldo Konta

Operacje gospodarcze na kontach T-owych zapisywane są poprzez wprowadzenie zapisu po odpowiedniej stronie konta. Suma zapisów po danej stronie konta nazywana jest obrotem. Saldo konta jest to natomiast różnica pomiędzy obrotami po obu stronach konta. Przedstawimy to na przykładzie poniżej:

"X"	
300,00	1 100,00
800,00	200,00
1 400,00	
2 500,00	1 300,00
obrót Dt	obrót Ct

operacje na koncie

Na koncie widzimy zarówno operacje po stronie kredytowej, jak i po stronie debetowej. W tym konkretnym przypadku - obroty po stronie debetowej są wyższe niż po kredytowej. Różnica pomiędzy wartościami obrotów daje nam saldo konta. W naszym przykładzie obroty po stronie Dt wynoszą 2.500,00 natomiast po stronie Ct 1.300,00. Konto wykazuje się saldo debetowe w wysokości 1.200,00 (2.500,00 - 1.300,00).

Może oczywiście wystąpić również sytuacja odwrotna i obroty po stronie kredytowej mogą być większe niż po debetowej. W takiej sytuacji konto będzie wykazywać saldo kredytowe.

Saldo Początkowe i Końcowe

Warto w tym miejscu wyjaśnić wstępnie pojęcie salda początkowego i końcowego. Saldo początkowe (skrót Sp), jest to saldo występujące na koncie na początku danego okresu, na przykład na początku miesiąca. Saldo końcowe (skrót Sk) natomiast, jest to saldo występujące na koncie na koniec okresu / miesiąca.

Saldo końcowe danego miesiąca jest zarazem saldem początkowym następnego miesiąca. Tak więc, jeżeli na naszym koncie księgowym na koniec czerwca widnieje saldo debetowe w wartości 1.200,00, to jest ono tym samym saldem początkowym dla miesiąca lipca.

Zastosowanie koncepcji salda początkowego i końcowego znacznie ułatwia sporządzanie różnego rodzaju sprawozdań jak również pomaga w codziennej pracy księgowych. W kolejnych etapach kursu bardzo często będziemy stosować te dwa pojęcia.

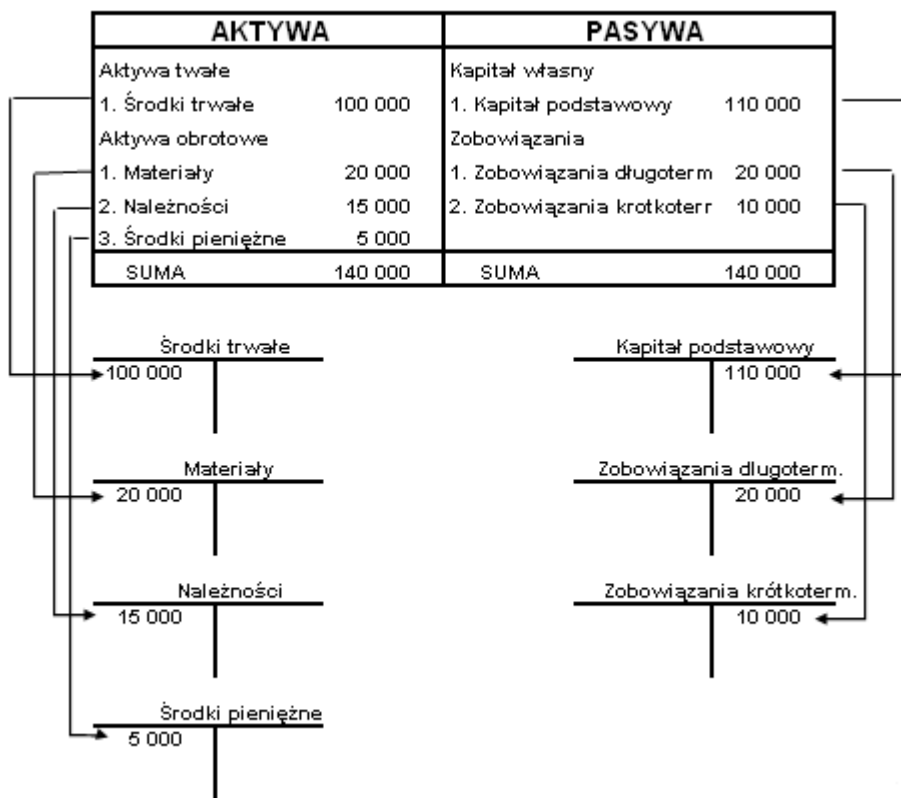
Warto wiedzieć, że saldo na początek roku obrotowego nazywane jest często Bilansem Otwarcia (BO).

Księga Główna – Zbiór pojęć, informacji oraz przepisów.

Konta Bilansowe

Konta służące do ewidencji składników bilansu nazywamy kontami bilansowymi. Wyróżniamy dwa rodzaje kont bilansowych, zależnie od tego, czy służą one do ewidencji składników aktywów czy pasywów. Nazywamy je odpowiednio: kontami aktywnymi i pasywnymi.

Tak jak widać na poniższej ilustracji, każdy składnik bilansu księgowany jest na odrębnym koncie. Poniższy rysunek jest jednak dużym uproszczeniem, ponieważ w rzeczywistości prawie każdy składnik bilansu składa się z wielu mniejszych części, z których każda posiada swoje odrębne konto w celu łatwiejszej ewidencji. Na przykład wszystkie należności nie są księgowane na jednym koncie, ale na wielu, w zależności od ich rodzaju. Z reguły jest też tak, że każdy kontrahent posiada w systemie księgowym oddzielne konto, na którym księgowane są wyłącznie jego należności i zapłaty. O tym jednak będziemy mówić znacznie szerzej, gdy wprowadzimy pojęcie księgi głównej i ksiąg pomocniczych. Na razie musimy zapamiętać, że każdy element bilansu zapisany jest na koncie księgowym. Do księgowania aktywów służą konta aktywne, a do pasywów - pasywne.

Konta Aktywne

Na kontach aktywnych księgujemy wartości składników aktywów. Po stronie debetowej (lewej) konta zapisujemy saldo początkowe oraz po tej samej stronie księgujemy wszystkie zwiększenia danego składnika majątku. Po stronie kredytowej natomiast księgujemy wszystkie jego zmniejszenia.

Konta aktywne zawsze wykazują saldo debetowe. Znaczy to, że obrót debetowy konta jest zawsze większy lub równy obrotowi kredytowemu. Jeżeli obroty w danym okresie są równe, saldo końcowe konta wynosi zero.

Konta pasywne

Na kontach pasywnych księgujemy wartości składników pasywów. Po stronie kredytowej (prawej) konta zapisujemy saldo początkowe oraz po tej samej stronie księgujemy wszystkie zwiększenia danego składnika majątku. Po stronie debetowej natomiast księgujemy wszystkie jego zmniejszenia.

Konta pasywne zawsze wykazują saldo kredytowe. Znaczy to, że obrót kredytowy konta jest zawsze większy lub równy obrotowi debetowemu. Jeżeli obroty w danym okresie są równe, saldo końcowe konta wynosi zero.

Konto aktywne		Konto pasywne	
Saldo początkowe			Saldo początkowe
Zwiększenia	Zmniejszenia	Zmniejszenia	Zwiększenia
Obrót Dt	Obrót Ct	Obrót Dt	Obrót Ct

Otwieranie i zamykanie kont bilansowych

Otwarcie konta bilansowego, polega na wpisaniu jego bilansu początkowego. Następnie na koncie rejestruje się operacje gospodarcze w kolejności chronologicznej nadając im numery.

Konto zamyka się stawiając poziomą linię, pod którą wpisuje się obroty poszczególnych stron. Następnie wylicza się saldo końcowe konta i wpisuje po stronie przeciwnej do tej, na której saldo występuje. Następnie, poprzez zsumowanie obrotów i sald uzyskuje się sumę kontrolną, która powinna być taka sama po obu stronach.

Konto aktywne				Konto pasywne			
Sp)	10 000					15 000	Sp)
1)	4 000	12 000	3)	2)	7 000	12 000	1)
2)	7 000	8 500	4)	3)	3 000	17 300	4)
4)	5 500						
	26 500	20 500			10 000	44 300	
	-	6 000	Sk)	Sk)	34 300	-	
	26 500	26 500			44 300	44 300	

saldo końcowe debetowe saldo końcowe kredytowe

Księga Główna – Zbiór pojęć, informacji oraz przepisów.

Konta Syntetyczne

Podstawowymi kontami wykorzystywanymi w przedsiębiorstwie są konta syntetyczne zawarte w zakładowym planie kont przedsiębiorstwa. Konta te tworzą tak zwaną księgę główną. Na kontach syntetycznych ujmuje się zbiorczo wszystkie operacje dotyczące całych grup aktywów i pasywów.

Przykłady

Należności Handlowe

Przykładem takiego konta jest konto „należności handlowe”, na którym spółka rejestruje wszystkie należności powstające na skutek sprzedaży dóbr i usług oraz ich spłaty. Saldo tego konta będzie wykorzystane do sporządzenia bilansu przedsiębiorstwa.

KONTO				BILANS	
Należności handlowe				II AKTYWA OBROTOWE	
Sp)	10 000			II.1 Zapasy	
1)	4 000	2 000	3)	II.2 Należności	14 500
2)	1 000	4 000	5)	II.3 Środki Pieniężne	
4)	5 500			II.4 Rozliczenia międzyok..	
	20 500	6 000			
	-	14 500	Sk)		
	20 500	20 500			

Środki Trwale

Innym przykładem może być konto „Środki trwałe”, na którym przedsiębiorstwo będzie ujmować wszystkie zwiększenia i zmniejszenia środków trwałych. Jego saldo będzie wykazywało wartość brutto środków trwałych posiadanych przez przedsiębiorstwo. Konto to może być w zależności od potrzeb podzielone na konta „Grunty”, „Budynki i budowle”, „Maszyny” itd. Konta te będą zestawione w bilansie odpowiednio z kontami „Umorzenie środków trwałych”, „Umorzenie budynków i budowli” „Umorzenie maszyn” itp., na których księgowana będzie amortyzacja odzwierciedlająca systematyczne zużywanie się środków trwałych (grunty nie podlegają amortyzacji).

KONTA

Środki Trwale			
Sp)	20 000,00		
1)	5 000,00	2 500,00	3)
2)	12 000,00		
	37 000,00	2 500,00	
	-	34 500,00	Sk)
	37 000,00	37 000,00	

Umorzenie			
		8 000,00	Sp)
		300,00	1)
		400,00	2)
		8 700,00	
Sk)	8 700,00		
	8 700,00	8 700,00	

BILANS

I AKTYWA TRWAŁE		
I.1	Środki Trwale	25 800,00
I.2	Inwestycje	
I.3	Należności długoter..	
I.4		

Księga Główna – Zbiór pojęć, informacji oraz przepisów.

Konta Analityczne

Konta syntetyczne są kontami, na których zapisanych jest wiele transakcji w porządku chronologicznym. Pomimo, iż służą one dobrze do uzyskania informacji na temat ogólnego poziomu danego składnika bilansu, zupełnie nie nadają się do codziennego zarządzania i administrowania zasobami posiadanymi przez przedsiębiorstwo.

Przykładowo, gdyby dana firma wykorzystywała tylko jedno konto (syntetyczne) do zarządzania należnościami od wszystkich kontrahentów, znana była by kwota ich łącznych zobowiązań, natomiast ustalenie który z nich ile jest przedsiębiorstwu dłużny byłoby niezwykle trudne.

W takim wypadku na pomoc przychodzą właśnie konta analityczne.

Konta analityczne to uszczegółowienie kont syntetycznych.

Wykorzystuje się je, aby rozdzielić zapisy na koncie syntetycznym na mniejsze grupy, dzięki którym można łatwiej zarządzać zasobami, oraz by wprowadzać dodatkowe informacje dotyczące poszczególnych transakcji.

Niektóre zespoły kont analitycznych do danego konta syntetycznego mają swoje specyficzne nazwy. Przykładowo zespół kont analitycznych do konta „Środki trwałe” nazywany jest „Rejestrem środków trwałych”.

Często spotykanym rozwiązaniem, które znajduje coraz szersze uznanie jest zastępowanie zespołów kont analitycznych **SPECJALIZOWANYMI REJESTRAMI**, które stanowią odzwierciedlenie księgowania na kontach analitycznych, dając jednocześnie możliwość szerszego i bardziej przejrzystego sposobu prowadzenia ewidencji.

Przykładowo zamiast prowadzenia analityki do konta Rozrachunki z odbiorcami (w naszym wzorcowym planie kont) stosujemy specjalizowany Rejestr Rozrachunków, który w znaczący sposób ułatwia pracę i daje wiele dodatkowych możliwości.

W przypadku niektórych kont posiadanie odrębnej analityki w postaci zespołów kont analitycznych lub specjalizowanych rejestrów jest wymagane przez prawo.

Tak jest na przykład dla konta wynagrodzeń pracowników.

Na kontach syntetycznych księgowane są jedynie zbiorcze kwoty należności wobec pracowników oraz zbiorcza kwota kosztów wynagrodzeń.

W rejestrach natomiast trzymane są informacje dotyczące wynagrodzeń poszczególnych osób, ich bonusów, kar itp. Dostęp do rejestrów jest ograniczony do małej ilości osób, co umożliwia zachowanie w tajemnicy danych poszczególnych pracowników oraz ich wynagrodzenia.

Zasady księgowania na kontach analitycznych

Księgowanie na kontach analitycznych podlega pewnym zasadom, zapewniającym ich spójność z kontami syntetycznymi oraz spójność całego systemu księgowego:

Zapis powtarzalny - Księgowanie na koncie analitycznym jest dokładnym odzwierciedleniem księgowania na koncie syntetycznym. Księgowanie dokonywane jest w tej samej kwocie i po tej samej stronie co w przypadku księgowania na koncie syntetycznym. Jest to dosłownie kopia księgowania na koncie syntetycznym.

Kompletność kont analitycznych - Konta analityczne danego konta syntetycznego pokrywają wszystkie transakcje rejestrowane na koncie syntetycznym, co w efekcie powoduje, że:
Suma obrotów na wszystkich kontach analitycznych danego konta równa jest sumie obrotów konta syntetycznego.
Suma sald wszystkich kont analitycznych danego konta równa jest saldu konta syntetycznego.

Zapis jednostronny - kontem wymagającym dwustronnego zapisu, zgodnie z zasadą rachunkowości, jest konto syntetyczne. Konta analityczne są jedynie kontami pomocniczymi, na których księgowanie jest powtarzane w celu uzyskania większej przejrzystości danego składnika. Konta analityczne nie wymagają zapisu dwustronnego.

Przykłady:

Należności handlowe - zespół kont analitycznych

Przykładem konta, do którego większość przedsiębiorstw prowadzi „analitkę” jest konto należności handlowych. Jest też najbardziej czytelny przykład zastosowania kont „analitki”. Konta analityczne ułatwiają monitorowanie należności i ich spłat od poszczególnych odbiorców. Najczęściej stosowaną metodą jest utrzymywanie odrębnego konta dla każdego odbiorcy.

KONTO SYNTETYCZNE

Należności handlowe			
Spj	10 000		
1)	4 000	2 000	3)
2)	1 000	4 000	5)
4)	5 500		
	20 500	6 000	
	-	14 500	Skj
	20 500	20 500	

KONTA ANALITYCZNE

Klient nr 1		Klient nr 2		Klient nr 3	
Spj	2 000	Spj	3 000	Spj	5 000
2)	1 000	1)	4 000	4)	5 500
	3 000		4 000	5)	2 000
	-		4 000		2 000
	-		7 000		10 500
	3 000		4 000		2 000
	3 000		3 000		8 500
	3 000		7 000		10 500
	3 000		7 000		10 500

Środki trwałe

Jak pisaliśmy powyżej księgą pomocniczą do konta syntetycznego „Środki trwałe” jest tzw. rejestr środków trwałych. Rejestr ten jest specyficznym rodzajem księgi pomocniczej, ponieważ służy on dwóm odrębnym kontom syntetycznym jednocześnie: kontu „Środki trwałe” oraz kontu „Umorzenie środków trwałych”. Jest to ułatwienie, pomagające lepiej zarządzać środkami trwałymi. (Teoretycznie można by prowadzić dwie odrębne księgi pomocnicze dla obu kont, jednak nie dawałoby to dodatkowych korzyści, a podnosiłoby ilość pracy).

W przypadku rejestru środków trwałych, z reguły nie mówi się o kontach analitycznych, ale o numerach ewidencyjnych. Każdy środek trwały w firmie powinien mieć swój własny, niepowtarzalny numer ewidencyjny i według niego powinien być wykazywany w rejestrze środków trwałych. W rejestrze środków trwałych księguje się:

Wszystkie przyjęcia przez spółkę środków trwałych oraz ich sprzedaże. Suma wartości środków trwałych tworzy wartość tzw. brutto środków trwałych posiadanych przez spółkę (bardzo często jest to koszt zakupu środków trwałych), która przedstawiana jest na koncie „Środki trwałe”.

Dla każdego środka księguje się systematycznie jego amortyzację (umorzenie), które prezentuje utratę wartości z tytułu zużycia tego środka trwałego. Skumulowana amortyzacja prezentuje zużycie środka trwałego od momentu przyjęcia go przez spółkę do użytkowania i jest widoczna na koncie „Umorzenie środków trwałych”.

KONTA SYNTETYCZNE

Środki trwałe		Umorzenie środków trwałych	
1) 2 000			
2) 3 000			1 000 4)
3) 5 000	5 000 5)	5) 500	500 6)
			500 7)
10 000	5 000	500	2 000
-	5 000 Sk)	Sk) 1 500	
10 000	10 000	2 000	2 000

KONTA ANALITYCZNE

Środek trwały nr 1		Środek trwały nr 2		Środek trwały nr 3	
1) 2 000		2) 3 000		3) 5 000	
	200 4)		300 4)		500 4)
	200 6)		300 6)		4 500 5)
	200 7)		300 7)		
2 000	600	3 000	300	5 000	5 000
-	1 400 Sk)	-	2 700 Sk)	-	- Sk)
2 000	2 000	3 000	3 000	5 000	5 000

Opis transakcji

- 1) 2) 3) - Zakupy środków trwałych
- 4) 6) 7) - Haliczanie amortyzacji
- 5) - Sprzedaż środka trwałego

Konta analityczne w praktyce

W praktyce większość przedsiębiorstw wykorzystuje z informatyzowane systemy księgowe. W systemach tych występuje wiele różnych rozwiązań prowadzenia kont analitycznych. Tu opiszemy jedynie ogólne, przykładowe podstawy sposobów działania informatycznych systemów kont analitycznych.

Zintegrowane systemy księgowe

Wiele systemów księgowych posiada zintegrowane systemy kont analitycznych dla wielu kont syntetycznych. W takich przypadkach, księgowy dokonuje jedynie księgowania w koncie analitycznym - na przykład księguje fakturę sprzedaży na koncie należności danego klienta, a system sam automatycznie zapisuje transakcję na koncie księgi głównej. Takie rozwiązania najczęściej dotyczą kont rozrachunków, czyli kont należności i zobowiązań, oraz czasem zapasów i środków trwałych. W takich wypadkach bardzo często numery kont analitycznych są przedłużeniem numerów kont syntetycznych. Na przykład konto syntetyczne należności może mieć numer 20000, a konta analityczne kolejne numery 20001, 20002 itp.

Odrębne systemy księgowe

Wiele ksiąg pomocniczych prowadzonych jest jednak w systemach księgowych odrębnych od systemu księgi głównej. W takich przypadkach występuje wiele rodzajów rozwiązań wykorzystywanych przez spółki. Ogólnie można powiedzieć, że są dwa ogólne sposoby księgowania:

- spółka może stosować klasyczną metodę powtórnego zapisu, jak przedstawiono wcześniej, lub
- w ciągu miesiąca spółka może księgować zdarzenia jedynie w księdze pomocniczej, a następnie księgować zbiorcze kwoty pod koniec okresu na koncie syntetycznym.

Księga Główna – Zbiór pojęć, informacji oraz przepisów.

Konta Wynikowe i Wynik Finansowy

Wynik finansowy przedsiębiorstwa prezentowany jest w bilansie w pozycji „zysk (strata) netto”. Kontem syntetycznym, z którego wynik finansowy jest przenoszony do bilansu, jest konto o nazwie wynik finansowy.

Każda transakcja, która powoduje zmianę aktywów netto (wpływa na zysk lub stratę przedsiębiorstwa), ujmowana jest na koncie wynik finansowy, a następnie odoszona na bilans.

Przykład:

Wyobraźmy sobie, że firma posiada zapasy o wartości 100 i sprzedaje je za gotówkę za 120. Realizuje w ten sposób zysk o wartości 20. Jeżeli chcielibyśmy przedstawić wpływ tej transakcji na bilans wyglądałaby ona następująco:

BILANS

Przed transakcją

AKTYWA		PASYWA	
Aktywa trwale	140	Kapitały własne	200
Środki trwałe	140	Kapitał zakładowy	200
Aktywa obrotowe	100	Zysk (strata netto)	0
Zapasy	100	Zobowiązania	40
Środki pieniężne	0	Zobowiązania	40
SUMA	240	SUMA	240

Po transakcji

AKTYWA		PASYWA	
Aktywa trwale	140	Kapitały własne	200
Środki trwałe	140	Kapitał zakładowy	200
Aktywa obrotowe	100	Zysk (strata netto)	20
Zapasy	0	Zobowiązania	40
Środki pieniężne	120	Zobowiązania	40
SUMA	260	SUMA	260

Jak widzimy, spółka zamieniła zapasy o wartości 100 na środki pieniężne o wartości 120. Zgodnie z regułą bilansową, aby utrzymać równość aktywów i pasywów, należy zwiększenie aktywów o 20 wykazać również po stronie pasywów. Zysk ten wykazywany jest właśnie w pozycji wynik finansowy.

Przy użyciu kont księgowych transakcję tą należałoby zapisać następująco:

Zapasy			Wynik finansowy		
Sp)	100		1)	100	120 2)
		100 1)		100	120
	100	100	Sk)	20	
	-	- Sk)		120	120
	100	100			

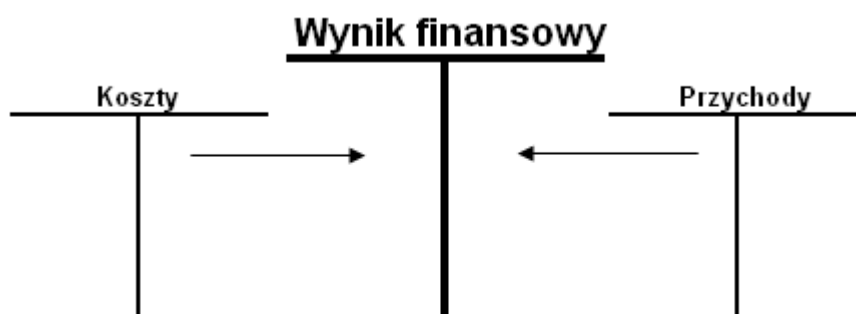
Środki pieniężne		
Sp)	-	
2)	120	
	120	-
	-	120 Sk)
	120	120

Ta metoda zapisu jakkolwiek skuteczna na prostym przykładzie, nie sprawdza się zupełnie w praktyce. W praktyce bowiem, przedsiębiorstwa przeprowadzają bardzo wiele różnych transakcji różnego typu, często proces produkcji jest bardzo skomplikowany i do sprzedanego dobra odnosi się bardzo wiele różnorodnych kosztów, takich jak wynagrodzenia pracowników, zużycie maszyn, koszty finansowe, różnice kursowe i wiele innych. Dokładna ocena każdej transakcji nie jest więc tak prosta.

Dodatkowo, gdyby przedsiębiorstwo odnosiło wszystkie transakcje na jedno tylko konto „wynik finansowy”, późniejsze określenie co złożyło się na ostateczną liczbę byłoby niezwykle trudne i wymagało analizy poszczególnych zapisów na koncie. Przedsiębiorstwo nie umiałoby na przykład określić, czy większy wpływ na wynik finansowy miały różnice kursowe, czy koszty finansowe, czy może koszty energii elektrycznej, czy też wynagrodzenia pracowników. A może były to remonty maszyn, albo wzrost cen materiałów lub koszty reklamy.

Pionowy Podział Konta – Wynik Finansowy

Aby uzyskać większą przejrzystość co do sposobu powstawania wyniku finansowego, przedsiębiorstwo dokonuje tak zwanego pionowego podziału konta wynik finansowy.

W ten sposób przedsiębiorstwo rozdziela przychody i koszty na oddzielne konta, co od razu daje o wiele dokładniejszy obraz wyniku finansowego. Przedsiębiorstwo może bowiem obserwować oddzielnie przychody i koszty, które wpływają na wysokość osiągniętego zysku lub poniesionej straty.

W takim układzie przedstawiona powyżej transakcja sprzedaży zapasów wyglądałaby następująco:

KONTA BILANSOWE		KONTA WYNIKOWE		KONTO WYNIK FINANSOWY	
Zapasy		Koszty		Wynik finansowy	
Sp) 100		1) 100	100 3)	3) 100	120 3)
	100 1)	100	100	100	120
-	- Sk)	-	-	Sk) 20	-
Środki pieniężne		Przychody			
Sp) -		3) 120	120 2)		
2) 120		120	120		
120	-	-	-		
	120 Sk)				

Opisując dokładnie transakcję możemy zauważyć następujące fakty:

1. Koszt własny sprzedaży wynosi tyle, ile wynosiła wartość towarów. Jest to kwota, którą przedsiębiorstwo musiało wydać wcześniej, aby pozyskać dane towary.
2. Przychody ze sprzedaży wynoszą tyle, ile spółka uzyskała ze sprzedaży materiałów.
3. Obie powyższe wartości (salda kont przychodów i kosztów) przenoszone są na konto „wynik finansowy”, a ich różnica daje wynik finansowy na transakcji.

Specyfika kont wynikowych

Należy tu zauważyć zjawisko specyficzne dla kont wynikowych (kont przychodów i kosztów) - konta te nie wykazują bilansu końcowego, gdyż jest on przenoszony na konto wynikowe wynik finansowy. Na koniec każdego okresu, po wyznaczeniu wyniku finansowego, konta przychodów i kosztów mają więc salda zerowe i z nowym okresem przychody i koszty naliczane są od początku.

Poziomy Podział Kont Przychodów i Kosztów

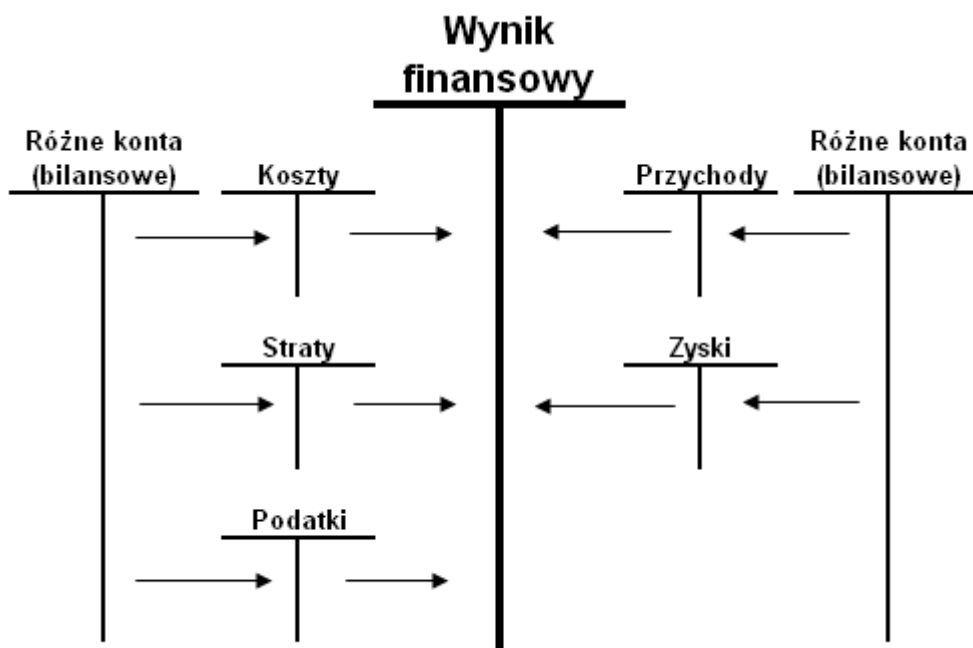
Przedsiębiorstwa, aby uzyskać dalszą szczegółowość dokonywanych przez siebie transakcji, posiadają wiele kont przychodów oraz wiele kont kosztów, na których odpowiednio księgują różne rodzaje zdarzeń gospodarczych.

Osobno są więc księgowane przychody ze sprzedaży towarów, osobno materiałów, osobno sprzedaż środków trwałych, osobno uzyskane odsetki z lokat bankowych itd.

Koszty również są rozdzielone na wiele różnych rodzajów: koszty sprzedaży, koszty materiałów, koszty energii, koszty wynagrodzeń itp.

Im większe przedsiębiorstwo i im bardziej złożona jego działalność, tym więcej wykorzystuje ono różnych kont wynikowych.

Ogólnie, sposób ustalania wyniku finansowego przy wykorzystaniu kont wynikowych możemy przedstawić następująco:

- Księgowania na kontach bilansowych po stronie Dt, czyli zwiększające aktywo lub zmniejszające pasywo, księgowane są jako przychody lub zyski.
- Księgowania na kontach bilansowych po stronie Ct, czyli zwiększające pasywo lub zmniejszające aktywo, księgowane są jako koszty lub straty.

Księga Główna – Zbiór pojęć, informacji oraz przepisów.

Zakładowy Plan Kont

Zakładowy plan kont jest formalnym dokumentem, stanowiącym częścią systemu księgowego. Każdy podmiot gospodarczy prowadzący pełną księgowość finansową zobowiązany jest do posiadania i stosowania zakładowego planu kont. Obowiązek ten nakłada Ustawa o Rachunkowości.

Zakładowy plan kont zawiera spis numerów kont przedsiębiorstwa i ustala zasady księgowania na tych kontach wszelkich operacji finansowych, które mogą wydarzyć się w wyniku jego działalności .

Plan kont musi spełniać formalne wymogi ustalone w Ustawie o Rachunkowości. Jest on zwykle sporządzany przez głównego księgowego i zatwierdzany przez kierownika jednostki.

W zakładowym planie kont należy przedstawić:

- Wykaz kont syntetycznych (kont księgi głównej),
- Zasady tworzenia i funkcjonowania kont analitycznych (kont pomocniczych),
- Metodę ewidencji analitycznej, jaka będzie stosowana dla wybranej grupy rzeczowych składników majątku obrotowego,
- Zasady wyceny rzeczowego majątku obrotowego,
- Stosowane metody amortyzacji majątku trwałego.

W Zakładowym Planie Kont dla podmiotów, które prowadzą działalność gospodarczą polegającą na produkcji wyrobów, świadczeniu usług oraz sprzedaży towarów, powinno znajdować się 9 zespołów kont.

Wzorcowy Plan Kont, który przedstawiony został poniżej przyjmuje numerację zespołów od 0 do 8. Przedstawiony sposób numeracji nie jest obowiązkowy i stanowi jedynie przykładowy, aczkolwiek bardzo często spotykany sposób oznaczania zespołów kontowych.

Konta syntetyczne w planie kont oznaczone są symbolami trzycyfrowymi. Pierwsza cyfra danego konta pochodzi od numeru zespołu, do którego należy dane konto. Konta analityczne do tych kont rozpoczynająby się od numeru konta syntetycznego oraz posiadały dalsze numery wyróżniające je spośród innych kont.

Na przykład konto środki trwałe (010 w naszym wzorcowym planie kont) może posiadać konta analityczne:

- 0111 - Grunty
- 0112 - Budynki i budowle itp.

W takim wypadku oznaczenie konta wyglądało będzie następująco:

- 010-0111 - Grunty
- 010-0112 - Budynki i budowle itp.

Poniżej przedstawiony został wzorcowy plan kont syntetycznych dla przedsiębiorstwa produkcyjnego.

Zespół 0 - Majątek Trwały

- 010 Środki trwałe
- 020 Wartości niematerialne i prawne
- 030 Finansowy majątek trwały
- 070 Umorzenie środków trwałych
- 072 Umorzenie wartości niematerialnych i prawnych
- 080 Inwestycje

Konta Pozabilansowe

- 090 Środki trwałe w likwidacji
- 091 Środki trwałe u leasingobiorcy
- 092 Środki trwałe obce

Zespół 1 - Środki pieniężne

- 100 Kasa
- 130 Rachunek bieżący
- 135 Kredyty bankowe długoterminowe
- 136 Kredyty n bankowe krótkoterminowe
- 137 Kredyty bankowe przeterminowane
- 139 Inne rachunki bankowe
- 141 Krótkoterminowe papiery wartościowe
- 149 Inne środki pieniężne

Zespół 2 - Rozrachunki i Roszczenia

- 200 Rozrachunki z odbiorcami
- 210 Rozrachunki z dostawcami
- 215 Zobowiązania wekslowe
- 220 Rozrachunki publicznoprawne
- 221 Rozrachunki z budżetami
- 223 Rozrachunki z tytułu VAT
- 230 Rozrachunki z tytułu wynagrodzeń
- 231 Rozliczenie wynagrodzeń
- 235 Rozliczenie niedoborów i szkód
- 236 Rozliczenie nadwyżek
- 237 Roszczenia sporne
- 238 Należności z tytułu niedoborów i szkód
- 239 Pozostałe rozrachunki z pracownikami
- 240 Pozostałe rozrachunki

Zespół 3 - Materiały i Towary

- 300 Rozliczenia zakupu
- 310 Materiały
- 320 Towary
- 330 Opakowania
- 340 Odchylenia od cen ewidencyjnych materiałów
- 350 Odchylenia od cen ewidencyjnych towarów
- 360 Odchylenia od cen ewidencyjnych opakowań

Konto pozabilansowe

- 390 zapasy obce

Zespól 4 - Koszty według rodzaju i ich rozliczanie

- 400 Amortyzacja
- 401 Zużycie materiałów i energia
- 402 Usługi transportowe
- 403 Usługi remontowe
- 404 Usługi pozostałe
- 405 Wynagrodzenia
- 406 Świadczenia na rzecz pracowników
- 407 Pozostałe świadczenia na rzecz pracowników
- 408 Podróże służbowe
- 409 Podatki obciążające koszty
- 410 Pozostałe koszty
- 490 Rozliczenie kosztów

Zespól 5 - Koszty według typów działalności i ich rozliczanie

- 500 Koszty produkcji podstawowej
- 501 Koszty wydziałowe
- 502 Koszty sprzedaży
- 503 Koszty zakupu
- 510 Koszty handlowe
- 530 Koszty działalności pomocniczej
- 550 Koszty ogólne zarządu
- 580 Rozliczenie produkcji

Zespól 6 - Produkty

- 600 Produkty gotowe
- 610 Produkcja nie zakończona
- 620 Odchylenia od cen ewidencyjnych produktów
- 640 Rozliczenia międzykresowe kosztów

Zespól 7 - Przychody

- 700 Przychody z e sprzedaży
- 701 Koszt własny sprzedaży
- 702 Wartość sprzedaży towarów według cen zakupu
- 750 Przychody finansowe
- 751 Koszty finansowe
- 760 Pozostałe przychody operacyjne
- 761 Pozostałe koszty operacyjne
- 770 Zyski nadzwyczajne
- 771 Straty nadzwyczajne

Zespól 8 - Fundusze i kapitały

- 800 Fundusz założycielski
- 801 Fundusz przedsiębiorstwa
- 802 Fundusz udziałowy
- 803 Fundusz zasobowy
- 804 Kapitał akcyjny
- 805 Kapitał zapasowy
- 806 Kapitał rezerwowy
- 807 Kapitał zakładowy
- 825 rozliczenie wyniku finansowego
- 840 Rezerwy i przychody przyszłych okresów
- 850 Zakładowy fundusz świadczeń socjalnych
- 852 Pozostałe fundusze specjalne
- 860 Wynik finansowy
- 870 Podatek dochodowy i inne obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego

Księga Główna – Zbiór pojęć, informacji oraz przepisów.

Bilans

Bilans to statyczny finansowy obraz przedsiębiorstwa.

Każda firma potrzebuje zasobów majątkowych do prowadzenia działalności:

- maszyn do produkcji
- materiałów do produkcji
- zapasów towarów do sprzedaży
- zapasów towarów do sprzedaży
- zasobów gotówki do płacenia dostawcom
- pozostałe

Aby móc nabyć wszystkie te aktywa, jednostka potrzebuje pieniędzy. Źródła pochodzenia tych pieniędzy, nazywamy źródłami finansowania przedsiębiorstwa. Cała idea rachunkowości zasadza się na podstawowym założeniu równowagi, zgodnie którym, gdyby zatrzymać firmę w dowolnym momencie w czasie, można by pokazać dokładnie jakie zasoby majątkowe posiada oraz skąd pozyskała środki na ich nabycie. Zasada ta nazywana jest **zasadą równowagi bilansowej** lub **zasadą bilansowania**.

Sytuację spółki przedstawić można więc następująco:

Zasoby majątkowe	Źródła finansowania
------------------	---------------------

Bilans pokazuje wyszczególnienie majątku

W każdej działającej jednostce występują różne rodzaje majątku np. maszyny, zapasy, gotówka, oraz różne rodzaje źródeł finansowania np. wkłady właścicieli, kredyty, pieniądze zarobione przez spółkę w poprzednich latach. Aby ułatwić rozróżnienie pomiędzy różnymi rodzajami majątku i różnymi źródłami finansowania w jednostce zbiera się je w grupy. Ułatwia to zarządzanie poszczególnymi wielkościami oraz utrzymanie pożądanego struktury poszczególnych wielkości oraz ocenę finansową spółki. Zaczniemy teraz powoli wprowadzać profesjonalne słownictwo księgowo - Zasoby majątkowe nazwiemy aktywami a źródła finansowania pasywami.

Aktywa w bilansie

W języku księgowym, zasoby majątkowe nazywane są aktywami. Dokładnie definiuje się je jako zasoby o wiarygodnie określonej wartości, powstałe w wyniku przeszłych zdarzeń i mające spowodować w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych. Ich podstawowy podział to podział na aktywa trwałe i aktywa obrotowe. Głównym kryterium tego jest czas, przez jaki firma planuje wykorzystywać dane składniki. Ogólnie przyjętą graniczną długością okresu, od którego zależy klasyfikacja aktywów do jednej z grup jest 12 miesięcy.

Pasywa w bilansie

Źródła finansowania w języku księgowym nazywane są pasywami. Ich podstawowy podział to podział na własne źródła finansowania - kapitał własny oraz obce źródła finansowania - zobowiązania (kapitał obcy). Dopiero zobowiązania dzielą się tak jak aktywa na długie i krótkoterminowe zależnie od tego, czy zostaną spłacone w ciągu 12 miesięcy czy później.

Sytuację spółki można więc uszczegółowić przedstawiając ją następująco:

AKTYWA	PASYWA
Aktywa trwałe	Kapitał własny
Aktywa obrotowe	Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania

Bilans

Dalszy przedstawiany przez nas podział jest już podziałem wykorzystywanym w księgowości w przedsiębiorstwach w Polsce i za granicą. Wprawdzie wyszczególnione tu pozycje aktywów i źródeł finansowania wciąż są dość ogólne oraz pominięte zostały niektóre pozycje rozliczeniowe, np. podatki odroczone, poniższy podział jednak wiernie przedstawia nazewnictwo oraz kategorie wykorzystywane we współczesnej księgowości. W dalszych częściach tego kursu, zamieściliśmy dokładne wyjaśnienia wszystkich pozycji, łącznie z przykładami.

AKTYWA		PASYWA	
A	Aktywa trwałe	A	Kapitał (fundusz) własny
1	Wartości niematerialne i prawne	1	Kapitał podstawowy
2	Rzeczowe aktywa trwałe	2	Należne wpłaty na kapitał podstawowy
3	Należności długoterminowe	3	Udziały (akcje) własne
4	Inwestycje długoterminowe	4	Kapitał (fundusz) zapasowy
5	Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	5	Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny
		6	Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe
		7	Zysk (strata z lat ubiegłych)
		8	Zysk (strata) netto
		9	Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego
B	Aktywa obrotowe	B	Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania
1	Zapasy	1	Rezerwy na zobowiązania
2	Należności krótkoterminowe	2	Zobowiązania długoterminowe
3	Inwestycje krótkoterminowe	3	Zobowiązania krótkoterminowe
4	Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	4	Rozliczenia międzyokresowe

Księga Główna – Zbiór pojęć, informacji oraz przepisów.

Aktywa

Aktywa trwałe

Aktywa trwałe definiowane są jako zasoby charakteryzujące się pełną lub względną trwałością, nie zużywające się w ramach jednego cyklu produkcyjnego. Spadek ich wartości następuje w wyniku starzenia się oraz systematycznego zużycia i uwzględniany jest w kosztach poprzez amortyzację danych środków, czyli systematyczne, comiesięczne obniżanie ich wartości.

- Wartości Niematerialne i Prawne (WNIp)

Wartości niematerialne i prawne (WNIp) możemy opisać jako wszelkie prawa posiadane przez jednostkę i nadające się do wykorzystania gospodarczego. Przykładami takich praw są: licencje, patenty, prawa autorskie, znaki towarowe, zarejestrowane wzory użytkowe itp. oraz koszty zakończonych prac rozwojowych, zaliczki na WNIp i nabyta wartość firmy (goodwill). Również tu wykazana będzie wartość zakupionego przez firmę oprogramowania komputerowego.

Wartości niematerialne prawne z reguły umarzone są bardzo szybko, ze względu na ich szybkie starzenie się. Programy komputerowe często są przestarzałe już po kilku latach. Niektóre WNIpy jednak, potrafią utrzymywać wartość przez wiele lat. Dzieje się tak na przykład z wartością nabytych znaków towarowych. Marki znanych firm potrafią mieć wysoką wartość i utrzymywać ją przez długie okresy.

- Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe to głównie środki trwałe. Obejmują one przede wszystkim budynki, grunty, prawa wieczystego użytkowania, maszyny wykorzystywane w produkcji, środki transportu. Zgodnie z przepisami również obce środki trwałe mogą być zaliczane do środków trwałych przedsiębiorstwa, jeżeli są wykorzystywane przez przedsiębiorstwo na podstawie umowy najmu, dzierżawy lub leasingu. W takich sytuacjach, przedsiębiorstwo amortyzuje również dane środki ze względu na zużycie.

Do rzeczowych aktywów trwałych zalicza się też środki trwałe w budowie oraz zaliczki na środki trwałe.

- Należności długoterminowe

Należności

Zanim wyjaśnimy różnicę między należnościami długo- i krótkoterminowymi wytłumaczymy najpierw pojęcie należności. Należności są to wszystkie aktywa, które należą nam się od podmiotów zewnętrznych w związku ze zdarzeniami zainstniałymi w przeszłości. Najpowszechniejszym przykładem takiego zdarzenia będzie sprzedaż, gdzie wysłaliśmy towar do klienta i wystawiliśmy mu fakturę z terminem zapłaty za 30 dni. Jest to technika bardzo często spotykana we współczesnym biznesie. Sprzedaż została dokonana, natomiast klient zapłaci dopiero po pewnym czasie, powstaje więc należność od klienta, którą wykazujemy w aktywach.

Należności długoterminowe są to należności o terminie spłaty powyżej roku licząc od dnia bilansowego. W bilansie przygotowywanym zgodnie z polską ustawą o rachunkowości występuje jednak pewne odstępstwo od tej reguły, gdyż jako długoterminowych nie ujmuje się należności z tytułu dostaw i usług, które zawsze zaliczane są do należności krótkoterminowych, ale osobno w nich wyodrębniane. Należnościami długoterminowe są to z reguły pożyczki udzielane innym firmom.

- Inwestycje długoterminowe

Inwestycje długoterminowe to aktywa, które firma nabyła w celu osiągnięcia korzyści. Korzyści te wynikać mogą z uzyskania w przyszłości odsetek, dywidend, innych przychodów, lub po prostu z przyrostu wartości danej inwestycji. Zalicza się tu aktywa rzeczowe takie jak nieruchomości, które spółka kupiła nie na własny użytek, lecz je na przykład dzierżawi. Mogą to być również różnego rodzaju inwestycje finansowe takie jak: akcje i udziały, lokaty bankowe, udzielone pożyczki. Kryterium zaliczenia ich do długoterminowych jest czas, przez jaki firma planuje utrzymywać daną inwestycję - jeżeli powyżej roku to długoterminowe.

- Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe (czynne)

Rozliczenia międzyokresowe czynne

Zanim dokonamy rozróżnienia na rozliczenia międzyokresowe czynne długo- i krótkoterminowe, wyjaśnimy czym są rozliczenia międzyokresowe czynne: Są to koszty poniesione przez jednostkę, które nie dotyczą teraźniejszości ale przyszłości. Najlepiej wytłumaczyć to na przykładzie. Wyobraźmy sobie, że firma wykupiła bardzo drogie ubezpieczenie, kosztujące 1.000.000 złotych. Ubezpieczenie ważne będzie przez pięć lat. Zaliczenie całego kosztu ubezpieczenia jako kosztu jednego roku byłoby nieodpowiednie. Zdecydowanie psułoby wynik finansowy danego roku, podczas gdy ubezpieczenie dotyczy również lat przyszłych. Aby odpowiednio dopasować koszt do okresu, którego dotyczy wprowadzono pojęcie rozliczeń międzyokresowych. W naszym przypadku koszt dotyczący każdego z pięciu lat to jedna piąta kosztu ubezpieczenia czyli 200.000. W koszty pierwszego roku zostanie więc zaliczone 200.000, pozostałe 800.000 zostanie natomiast wykazane w bilansie jako rozliczenia międzyokresowe czynne. W kolejnym roku z bilansu, w koszty zostanie przeniesione kolejne 200.000 i „na bilansie” pozostanie już tylko 600.000. Procedura ta będzie przeprowadzana przez 5 lat, aż cały koszt ubezpieczenia zostanie odpowiednio przeniesiony w rachunek wyników.

Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe (aktywne) więc są to koszty przyszłych okresów, które będą rozliczone w okresie dłuższym niż 12 miesięcy od dnia bilansowego. Ujmowane są tu nakłady poniesione przez firmę w przeszłości a następnie systematycznie, po części, rozliczane w ciężar kosztów.

Aktywa obrotowe

Aktywa obrotowe, w przeciwieństwie do aktywów trwałych, przeznaczone są do wykorzystania w czasie jednego roku obrachunkowego. Z reguły sprowadza się to do zużycia ich w jednym cyklu operacyjnym lub odsprzedaży w czasie poniżej 12 miesięcy. Wyróżnione cztery główne grupy aktywów obrotowych to: zapasy, należności krótkoterminowe, inwestycje krótkoterminowe oraz krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe.

- Zapasy

Zapasy obejmują materiały, surowce, produkcję w toku, produkty gotowe, towary oraz zaliczki na poczet przyszłych dostaw, wszystkich wymienionych rodzajów zapasów.

- Należności krótkoterminowe

Pojęcie należności zostało wyjaśnione przy okazji należności długoterminowych. Do należności krótkoterminowych zalicza się wszystkie należności z tytułu dostaw i usług oraz inne należności wymagalne w okresie krótszym niż 12 miesięcy od dnia bilansowego. Jak zaznaczyliśmy wyżej, w bilansie przygotowanym zgodnie z polskimi przepisami, występuje tu wyodrębniona grupa - należności od odbiorców o terminie spłaty powyżej 12 miesięcy. Jest ona istotna z punktu widzenia ewentualnej analizy finansowej, należności tych nie można bowiem potraktować jako aktywów płynnych (czyli takich, które szybko można zamienić na gotówkę).

- Inwestycje krótkoterminowe

Inwestycje krótkoterminowe obejmują krótkoterminowe aktywa finansowe. W bilansie wykazuje się tu między innymi środki pieniężne w kasie oraz na rachunkach bankowych jak również inne odpowiedniki pieniężne takie jak weksle i czeki. W pozycji tej ujęte są również inwestycje firmy w krótkoterminowe papiery wartościowe jak również akcje i papiery dłużne o okresie zapadalności powyżej roku, jeśli firma zakupiła je z zamiarem dalszej odsprzedaży w krótkim czasie (poniżej 12 miesięcy).

- Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe czynne

Pojęcie rozliczeń międzyokresowych czynnych zostało wyjaśnione przy okazji długoterminowych rozliczeń międzyokresowych czynnych. W pozycji krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe ujmuje się, podobnie jak w długoterminowych, nakłady poniesione przez firmę i rozliczane w koszty w kolejnych okresach, przy czym tu rozliczenie nie może trwać dłużej niż 12 miesięcy.

Księga Główna – Zbiór pojęć, informacji oraz przepisów.

Pasywa

Pasywa przedstawiane są z reguły po prawej stronie bilansu. Charakteryzują one źródła finansowania aktywów, czyli pokazują skąd przedsiębiorstwo pozyskało środki finansowe na zakup aktywów. Jak wspomnieliśmy powyżej, pasywa dzielą się na dwie podstawowe grupy: kapitał własny i kapitał obcy.

Kapitał własny

Kapitał (fundusz) własny jest pozycją niejednorodną. Wyodrębnia się tu różne pod względem źródeł pochodzenia i możliwości wykorzystania pozycje:

- Kapitał podstawowy

Kapitał podstawowy jest najistotniejszym kapitałem własnym. W spółkach akcyjnych nazywany jest kapitałem zakładowym. Jego wysokość jest ustalona w umowie spółki i wpisana w rejestrze sądowym. Jest to w pewnym sensie wkład właścicieli spółki, którzy wnoszą oni w momencie zakładania przedsiębiorstwa, aby miało ono środki do rozpoczęcia działalności. Może on być wniesiony w postaci gotówki, bądź np. środków trwałych takich jak maszyny bądź nieruchomości. W przypadku gdy wniesienie następuje w postaci niegotówkowej mówi się, że kapitał podstawowy został wniesiony aportem. Ze względu na jego charakter, kapitał podstawowy nazywany jest często kapitałem początkowym, bądź zakładowym

- Należne wpłaty na kapitał podstawowy

Należne wpłaty na kapitał podstawowy należy rozumieć jako zadeklarowane, ale nie wniesione wpłaty. Wielkość kapitału podstawowego wpisana jest do rejestru, zdarza się jednak, że właściciele pomimo swoich deklaracji nie wnoszą do spółki pełnej wartości kapitału, lub robią to w ratach. W bilansie należy jednak wykazać taką ilość kapitału podstawowego, jaka została wpisana w rejestrze sądowym. W tej sytuacji powstaje pozycja należne wpłaty na kapitał podstawowy. Ujmowane są one w bilansie jako wartość ujemna. Obniżają wielkość kapitału podstawowego, który obejmuje zarówno kapitał rzeczywiście opłacony jak i jedynie zadeklarowany.

- Akcje własne

Akcje własne również są wartością ujemną obniżającą kapitał własny. Są to akcje firmy skupione przez nią samą od akcjonariuszy. Skupując akcje od ich posiadaczy, spółka niejako oddaje im wpłacony przez nich kapitał podstawowy, dlatego aby w bilansie wykazać jego odpowiednią ilość należy wykazać takie akcje jako wartość ujemną. Jako generalna zasada, posiadanie akcji własnych przez spółkę jest zabronione przez prawo, gdyż mogłaby ona próbować manipulować kursem swoich akcji poprzez ich zakupy i sprzedaż. Kodeks spółek handlowych dopuszcza jednak skupowanie akcji własnych przez spółkę w konkretnych przypadkach¹, np. jeżeli akcje te mają zostać rozdane pracownikom lub umorzone czyli zlikwidowane.

- Kapitał zapasowy

Kapitał zapasowy powstaje na dwa sposoby:

- 1) Z nadwyżki ceny sprzedaży nad wartością nominalną akcji. Jeżeli spółka posiada kapitał podstawowy w wysokości 100.000 to jeżeli, aby go zebrać wyemitowała 10.000 akcji, to wartość nominalna akcji wynosi 10 zł. Kapitał podstawowy = $10.000 \times 10 = 100.000$ zł. Jeżeli natomiast spółka sprzedalaby swoje akcje po 12 złotych to suma kapitału pozyskanego w ten sposób wynosiłaby 120.000. Z czego 100.000 tworzyłoby kapitał podstawowy (zgodnie z zapisem w rejestrze sądowym), pozostałym 20.000 natomiast tworzyłoby kapitał zapasowy.
- 2) W trakcie działania spółki, kapitał zapasowy zwiększany jest co roku przez zatrzymywaną przez spółkę część zysku netto. Każdego roku, w którym spółka wypracuje zysk, podejmowana jest decyzja co z nim zrobić. Można go wypłacić właścicielom firmy w postaci dywidendy, lub zatrzymać w firmie i wykorzystać w jej działalności i rozwoju. Ta zatrzymana część zysku będzie właśnie zwiększała kapitał zapasowy.

- Kapitał z aktualizacji wyceny

Kapitał z aktualizacji wyceny powstaje w skutek przeszacowania środków trwałych i inwestycji długoterminowych. Aktualizacja ta odbywa się ze względu na urzędowe zarządzenia mające na celu urealnienie wartości środków trwałych posiadanych przez przedsiębiorstwa. Jest to pozycja typowo rozliczeniowa. Raz na jakiś czas Ministerstwo Finansów wylicza na podstawie inflacji, wzrost wartości poszczególnych rodzajów środków trwałych i publikuje przeliczniki, przy pomocy których spółki podnoszą wartość swoich środków trwałych aby ich wartość była bardziej zbliżona do wartości rynkowej. W sytuacji wzrostu wartości aktywów, aby zachować zasadę bilansowania wzrost ich wartości wykazuje się z drugiej strony bilansu jako kapitał z aktualizacji wyceny.

- Kapitały rezerwowe

Kapitały rezerwowe mogą być tworzone przez spółki akcyjne na pokrycie szczególnych strat lub zobowiązań.

- Zysk (strata) z lat ubiegłych

Wypracowany zysk, firma podejmuje decyzję, co zamierza z nim zrobić. Może go wypłacić akcjonariuszom w formie dywidendy lub zatrzymać i wykorzystać do finansowania swojej działalności. Jeżeli firma nie podejmie decyzji co zrobić z zyskiem z roku poprzedzającego ten, na który stworzony jest bilans, wynik ten figuruje w pozycji zysk (strata) z lat ubiegłych aż do momentu podjęcia decyzji.

- Zysk (strata) netto

Osobno, w pozycji zysk (strata) netto, pokazywany jest wynik z danego roku obrotowego. Pozycja ta występuje w zasadzie w każdym bilansie, gdyż decyzje o podziale zysku zapadają z reguły w roku następującym, po roku którego dotyczy bilans. Na dzień bilansowy, nie ma więc jeszcze decyzji o podziale zysku. Pozycja ta wydzielona jest osobno z pozycji zysk (strata) z lat ubiegłych w celach informacyjnych.

- Odpisy z zysku w ciągu roku obrotowego

Odpisy z zysku w ciągu roku obrotowego ukazują wysokość wypłaconych ewentualnych zaliczek na dywidendy. Wielkość ta obniża wartość kapitału własnego, dlatego też jest prezentowana z minusem. Działa to następująco:

Jeżeli akcjonariusze postanowią o wypłacie dywidendy z zysku z danego roku przed końcem tego roku, podejmują odpowiednią uchwałę. Spółka wypłaca im zaliczkę na dywidendę. Aby przedstawić ją odpowiednio w bilansie i zaznaczyć iż jest to dywidenda dotycząca tego roku, oraz aby utrzymać przejrzystość bilansu, zamiast obniżyć zysk o wypłaconą zaliczkę, spółka prezentuje ją jako wartość ujemną w kapitałach własnych, obniżając ich wartość ale utrzymując czytelność zapisu - nie są wymagane dodatkowo wyjaśnienia aby każdy mógł się zorientować jakie zdarzenia zaszły w spółce.

Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania

Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania to kapitały obce, które będzie trzeba oddać, a które firma wykorzystuje do finansowania swojej działalności. Podstawowymi pozycjami są tu:

- rezerwy na zobowiązania,
- zobowiązania długoterminowe,
- zobowiązania krótkoterminowe,
- rozliczenia międzyokresowe,

Wyjaśnianie poszczególnej pozycji tej części bilansu poprzedzimy wyjaśnieniem terminu zobowiązania. W skrócie, zobowiązania to wszystkie długi, głównie pieniężne, które nasza firma musi zapłacić swoim kontrahentom bądź innym podmiotom, w związku ze zdarzeniami zaistniałymi w przeszłości. Zobowiązania są czymś odwrotnym do należności. Wyobraźmy sobie, że dokonujemy zakupu jakiegoś towaru. Sprzedający dostarcza nam towar. My otrzymujemy fakturę z kwotą jaką mamy zapłacić oraz terminem płatności np. za 30 dni. Jesteśmy zobowiązani do zapłaty za dostarczony towar najpóźniej za 30 dni - mamy wobec naszego kontrahenta dług. Takie długi nazywamy właśnie zobowiązaniami.

- Zobowiązania długoterminowe

Zobowiązania długoterminowe obejmują zobowiązania o terminie zapadalności powyżej 12 miesięcy. Zalicza się tu przede wszystkim długoterminowe kredyty i pożyczki, obligacje i inne zobowiązania z tytułu emisji długoterminowych dłużnych papierów wartościowych. Zaciągnięte kredyty też bowiem są zobowiązaniami, w których otrzymujemy od banku gotówkę i zobowiązujemy się do jej zwrotu w terminie późniejszym.

- Zobowiązania krótkoterminowe

Zobowiązania o terminie spłaty poniżej jednego roku zaliczane są do zobowiązań krótkoterminowych. Jest to obszerna grupa obejmująca zobowiązania z tytułu dostaw i usług, z tytułu wynagrodzeń, podatków, ceł, ubezpieczeń, kredytów i pożyczek, z tytułu emisji krótkoterminowych papierów wartościowych, zobowiązań wekslowych, otrzymanych zaliczek na dostawy oraz innych zobowiązań.

- Rezerwy na zobowiązania

Rezerwy na zobowiązania tworzy się aby uwzględnić w sprawozdaniu finansowym koszty, które dotyczą danego roku obrachunkowego, ale jeszcze nie powstały, można je jednak przewidzieć z dużym prawdopodobieństwem oraz oszacować ich wielkość. Rezerwy tworzy się np. z tytułu oczekiwanych strat wynikających ze zwrotów gwarancyjnych towarów i produktów, strat wynikających z udzielonych poręczeń i operacji kredytowych lub skutków toczącego się postępowania sądowego. Tworzy się również szacowaną metodami aktuarialnymi rezerwę na świadczenia emerytalne. Weźmy za przykład zwroty gwarancyjne: Jeżeli firma sprzedaje produkty w ciągu roku z gwarancją na 12 miesięcy, część tych produktów zostanie zwrócona jako zwroty gwarancyjne w roku kolejnym. Zwroty te będą jednak dotyczyły sprzedaży z roku danego. Aby ująć odpowiednio koszty przyszłych napraw/zwrotów gwarancyjnych dotyczących sprzedaży tegorocznej, firma szacuje (z reguły na podstawie doświadczeń z lat poprzednich) wielkość rezerwy na dane koszty i księguje ją w danym roku obrotowym. Innym przykładem może być również zakup produktów lub usług pod koniec roku, na które kontrahent wystaw nam fakturę dopiero w styczniu. Aby odpowiednio zakwalifikować koszty do okresu, w którym odbył się zakup, tworzymy rezerwę na zobowiązania.

- Rozliczenia międzyokresowe (pasywne)

Do rozliczeń międzyokresowych (pasywnych) zalicza się ujemną wartość firmy, przychody przyszłych okresów oraz inne długo- i krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe. W przeciwieństwie do rozliczeń międzyokresowych aktywnych, te rozliczenia międzyokresowe dotyczą kosztów, które nie zostały jeszcze poniesione, natomiast znamy ich przewidywaną wartość i termin. Na przykład jeżeli jakaś spółka wykonuje dla nas usługę, na którą wystawi nam fakturę pod koniec wykonania, a wykonanie rozciąga się na wiele miesięcy, nieprawidłowym byłoby ujmowanie w koszty całej kwoty, w momencie otrzymania faktury, gdyż usługa dotyczyła dłuższego okresu czasu a nie jednego miesiąca. Aby odpowiednio dopasować wielkość kosztu do konkretnych miesięcy, firma co miesiąc tworzy rezerwę w wysokości kosztu przypadającego na dany miesiąc, w korespondencji z kosztem. Następnie w momencie otrzymania faktury, spółka księguje ją w korespondencji z rezerwą zamiast z rachunkiem wyników, unikając w ten sposób zniekształcenia, które wynikłoby, gdyby cały koszt ujęty był w jednym miesiącu.

Księga Główna – Zbiór pojęć, informacji oraz przepisów.

Rachunek Zysków i Strat (Rachunek Wyników)

W pasywach bilansu każdego przedsiębiorstwa występuje pozycja „Zysk (strata) netto”.

Pozycja ta pokazuje jaki zysk lub stratę osiągnęło przedsiębiorstwo w ciągu ostatniego okresu obrachunkowego (z reguły roku). Z punktu widzenia użytkowników sprawozdania finansowego, pozycja ta jest niezwykle ważna. Na jej podstawie można określić jak skutecznie przedsiębiorstwo wykorzystuje swoje zasoby, aby generować zysk. Sam zysk jednak nie jest pozycją zbyt informatywną. Zysk można bowiem osiągnąć na wiele różnych sposobów:

- Można produkować i sprzedawać z zyskiem produkty lub usługi albo handlować z zyskiem jakimś towarem - taka metoda osiągania zysku będzie bardzo mile widziana przez na przykład akcjonariuszy, bowiem zapowiada to że i w przyszłych okresach przedsiębiorstwo może generować zyski.

- Można jednak również sprzedawać maszyny należące firmy - wprowadzie generuje to łatwy zysk w jednym roku, ale może uniemożliwić zarobek w roku następującym.

Taka sama sytuacja występuje w przypadku poniesienia straty.

Powstaje bowiem wtedy pytanie: dlaczego spółka poniosła stratę?

Czy przyczyną były zbyt duże koszty materiałów, czy może koszty administracyjne, a może strata jest wynikiem zmian na rynkach walut albo innym zdarzeniem losowym takim jak powódź lub pożar.

Oglądając bilans, nie jesteśmy w stanie odpowiedzieć na powyższe pytania. W celu pokazania w jaki sposób firma wypracowała wynik finansowy w danym roku, tworzy ona **Rachunek Zysków i Strat**.

Rachunek zysków i strat (nazywany też rachunkiem wyników) przedstawia wynik działalności przedsiębiorstwa w ciągu konkretnego okresu, np. kwartału, półrocza albo roku.

Jego konstrukcja umożliwi prześledzenie sposobu, w jaki spółka wypracowała zysk lub poniosła stratę. Przedstawione są w nim bowiem wszystkie rodzaje przychodów oraz kosztów związanych z ich uzyskaniem.

W celu umożliwienia użytkownikom sprawozdania finansowego wygodnej jego analizy, koszty i przychody w rachunku wyników są odpowiednio pogrupowane, aby dawały jak najczytelniejszy obraz zdarzeń, które zaszły w przedsiębiorstwie w ciągu roku.

Istnieją dwa podstawowe warianty przygotowania i przedstawienia rachunku zysków i strat:

-Wariant kalkulacyjny

- Wariant porównawczy

Oba warianty przedstawiają inny sposób pogrupowania przychodów i kosztów oraz tworzone są przy pomocy innych zestawów kont księgowych.

W celach edukacyjnych przedstawimy zarówno uproszczony wariant kalkulacyjny jak i porównawczy oraz omówimy poszczególne pozycje wchodzące w skład każdego z wariantów.

Budowa Rachunku Zysków i Strat

Jak napisaliśmy powyżej, rachunek zysków i strat przedstawia sposób w jaki przedsiębiorstwo wypracowało wynik finansowy w danym okresie. W skrócie możemy powiedzieć, że zysk przedsiębiorstwa są to jego przychody pomniejszone o koszty, które przedsiębiorstwo musiało ponieść. W uproszczonej formie moglibyśmy rachunek wyników przedstawić więc następująco:

Przychody	A
Koszty	B
Wynik Finansowy	A - B

Powyższe uproszczone sprawozdanie finansowe nie przedstawia jednak zbyt dużej ilości informacji dla potencjalnego użytkownika. Gdybyśmy dokonywali analizy przedsiębiorstwa na podstawie powyższego rachunku zysków i strat, nie wiedzieli byśmy na skąd wzięły się przychody - czy spółka wykazała duże przychody, ponieważ sprzedawała dużo wyprodukowanych przez siebie produktów, co może świadczyć o zdrowym rozwoju, czy może sprzedała bardzo dużo swoich maszyn i budynków, co może świadczyć o zmniejszaniu zakresu działalności? A może przychody wynikają z korzystnych dla spółki zmian na kursach walut: na przykład może spada cena waluty obcej, w której spółka ma zaciągnięte znaczące kredyty?

Podobne pytania można byłoby zadać odnośnie kosztów: Czy zwiększone koszty wynikają ze wzrastających kosztów produkcji, czy może z powodu niekorzystnych zmian kursów walut? A może spółka poniosła straty w wyniku powodzi lub pożaru? Takie informacje mogą mieć duże znaczenie. Pożar bowiem jest zdarzeniem jednorazowym, które raczej nie będzie miało wpływu na wyniki w następnych latach, wzrastające koszty produkcji natomiast mogą powodować, że z każdym rokiem spółka będzie wypracowywać mniejszy zysk. Możemy też zastanawiać się jaka część kosztów dotyczy produkcji, a ile kosztuje administracja i inne funkcje nie związane bezpośrednio z wytwarzaniem produktów.

Dodatkowo trzeba wziąć po uwagę jeszcze jeden element, którego powyższe uproszczone sprawozdanie nie uwzględnia: podatek dochodowy. Podatek dochodowy płacony przez spółkę ma z reguły znaczący wpływ na ilość zysku jaki zostaje do wykorzystania w następnych latach.

Aby użytkownik sprawozdania finansowego mógł zyskać odpowiedź na te wszystkie pytania, rachunek zysków i strat przybiera bardziej złożoną postać, w której wyodrębnia się poszczególne grupy przychodów i kosztów pokazując w ten sposób skąd pochodzi jaka część wyniku finansowego przedsiębiorstwa.

Jak wspomnieliśmy wcześniej, występują dwa warianty rachunku zysków i strat: kalkulacyjny i porównawczy.

Rachunek Zysków i Strat - Wariant Kalkulacyjny

Lp.	Tytuł
A	Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów (w tym od jednostek powiązanych)
1	Przychody netto ze sprzedaży produktów
2	Przychody netto ze sprzedaży produktów
B	Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów (w tym od jednostek powiązanych)
1	Koszt wytworzenia sprzedanych produktów
2	Wartość sprzedanych towarów i materiałów
C	Zysk (strata) brutto ze sprzedaży (A-B)
D	Koszty sprzedaży
E	Koszty ogólnego zarządu
F	Zysk (strata) ze sprzedaży (C-D-E)

G	Pozostałe przychody operacyjne
1	Zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych
2	Dotacje
3	Inne przychody operacyjne
H	Pozostałe koszty operacyjne
1	Strata ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych
2	Aktualizacja wartości aktywów niefinansowych
3	Inne koszty operacyjne
I	Zysk (strata) z działalności operacyjnej (F+G-H)
J	Przychody finansowe
1	Dywidendy i udziały w zyskach (w tym od jednostek powiązanych)
2	Odsetki (w tym od jednostek powiązanych)
3	Zysk ze zbycia inwestycji
4	Aktualizacja wartości inwestycji
5	Inne
K	Koszty finansowe
1	Odsetki (w tym dla jednostek powiązanych)
2	Strata ze zbycia inwestycji
3	Aktualizacja wartości inwestycji
4	Inne
L	Zysk (strata) z działalności gospodarczej (I+J-K)
M	Wynik zdarzeń nadzwyczajnych (M1 – M2)
1	Zyski nadzwyczajne
2	Straty nadzwyczajne
N	Zysk (strata) brutto (L +/- M)
O	Podatek dochodowy
P	Pozostałe obowiązkowe zmniejszenie zysku (zwiększenia straty)
R	Zysk (strata) netto (N-O-P)

Rachunek Zysków i Strat – Wariant Porównawczy

Lp.	Tytuł
A	Przychody netto ze sprzedaży i zrównane z nimi (w tym od jednostek powiązanych)
1	Przychody netto ze sprzedaży produktów
2	Zmiana stanu produktów (zwiększenie - wartość dodatnia, zmniejszenie - wartość ujemna)
3	Koszt wytworzenia produktów na własne potrzeby jednostki
4	Przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów
B	Koszty działalności operacyjnej
1	Amortyzacja
2	Zużycie materiałów i energii
3	Usługi obce
4	Podatki i opłaty, w tym: - podatek akcyzowy

5	Wynagrodzenia
6	Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia
7	Pozostałe koszty rodzajowe
8	Wartość sprzedanych towarów i materiałów
C	Zysk (strata) ze sprzedaży (A-B)
D	Pozostałe przychody operacyjne
1	Zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych
2	Dotacje
3	Inne przychody operacyjne
E	Pozostałe koszty operacyjne
1	Strata ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych
2	Aktualizacja wartości aktywów niefinansowych
3	Inne koszty operacyjne
F	Zysk (strata) z działalności operacyjnej (C+D-E)
G	Przychody finansowe
1	Dywidendy i udziały w zyskach (w tym od jednostek powiązanych)
2	Odsetki (w tym od jednostek powiązanych)
3	Zysk ze zbycia inwestycji
4	Aktualizacja wartości inwestycji
5	Inne
H	Koszty finansowe
1	Odsetki (w tym od jednostek powiązanych)
2	Strata ze zbycia inwestycji
3	Aktualizacja wartości inwestycji
4	Inne
I	Zysk (strata) z działalności gospodarczej (F+G-H)
J	Wynik zdarzeń nadzwyczajnych (J1 - J2)
1	Zyski nadzwyczajne
2	Straty nadzwyczajne
K	Zysk (strata) brutto (I +/- J)
L	Podatek dochodowy
M	Pozostałe obowiązkowe zmniejszenie zysku (zwiększenia straty)
N	Zysk (strata) netto (K-L-M)

Księga Główna – Zbiór pojęć, informacji oraz przepisów.

Rachunek Zysków i Strat - Wariant Kalkulacyjny

Rachunek zysków i strat skonstruowany jest w taki sposób, że pokazuje po kolei elementy wpływające na wynik finansowy przedsiębiorstwa. Można powiedzieć, że w pewnym sensie elementy tworzące wynik finansowy ustawione są w kolejności od najbliższej związanych z bezpośrednią działalnością przedsiębiorstwa do tych najbardziej od niej odległych. Wariant kalkulacyjny rachunku zysków i strat pokażemy opisując jak po kolei przedstawione są w nim wyniki na różnych rodzajach działalności.

Zysk/strata brutto ze sprzedaży

Pozycja „Zysk/strata brutto ze sprzedaży” pokazuje wynik, jaki spółka wypracowała, jeśli weźmie się pod uwagę jedynie przychody i koszty związane bezpośrednio z jej podstawową działalnością. Pozycja ta powstaje jako różnica dwóch wielkości:

Przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów

(dla firmy usługowej będą to przychody ze sprzedaży usług)

W tej pozycji wykazuje się wszystkie przychody z sprzedaży związane z podstawową działalnością przedsiębiorstwa. Wyodrębnia się tu dwie podstawowe grupy przychodów:

- Przychody ze sprzedaży produktów i usług
- Przychody ze sprzedaży towarów i materiałów

Różnica między powyższymi pozycjami jest taka, że pierwsza pokazuje przychody z dóbr wytworzonych przez spółkę, druga natomiast przychody z działalności handlowej, polegającej na kupnie i następnie odsprzedaży materiałów lub towarów po innej cenie.

Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów

Pozycja ta pokazuje ile kosztowało wytworzenie lub zakup wszystkich sprzedanych przez przedsiębiorstwo dóbr. Ważnym jest aby pamiętać, że zalicza się tu jedynie koszty bezpośrednio związane z wytworzeniem sprzedanej produkcji lub kosztem zakupu sprzedanych towarów. Będą się tu więc zaliczały koszty zużytych materiałów i energii, wynagrodzenie pracowników produkcyjnych, koszty renowacji maszyn itp. Znow, odpowiednio do rozbięcia przychodów, koszty podzielone są w sprawozdaniu na:

- Koszt wytworzenia sprzedanych produktów (usług)
- Wartość sprzedanych towarów i materiałów

Wydzielenie tych dwóch wartości pozwala na ustalenie osbno wyniku na sprzedaży produktów oraz wyniku na sprzedaży towarów i materiałów.

Każdy jednak wie, że żadna firma nie może działać bez choć odrobiny administracji. Nie da się produkować, ani świadczyć usług bez zamawiania materiałów, księgowania, przyjmowania zleceń, reklamy i innych działalności nie związanych bezpośrednio z procesem produkcyjnym. Każda firma musi więc, oprócz produkcyjnych, ponosić inne rodzaje kosztów związanych z uzyskaniem przychodów. Opisana powyżej pozycja rachunku wyników nazywana jest przychodem brutto właśnie dlatego, że nie uwzględnia kosztów nie produkcyjnych, a związanych ze sprzedażą.

Zysk/strata netto na sprzedaży

Aby uzyskać „wynik netto na sprzedaży” od „zysku/straty brutto na sprzedaży” należy odjąć:

Koszty sprzedaży

Są to koszty sprzedaży wyrobów gotowych, czyli dodatkowe koszty związane z samym procesem sprzedawania dóbr. Będą to np. koszty utrzymania sieci handlowej, koszty opakowań bezzwrotnych, załadunku, wyładunku, przewozu, reklamy, koszty udziału w targach itp.

Koszty ogólnego zarządu

Są to koszty związane z organizacyjnym utrzymaniem przedsiębiorstwa oraz ogólną organizacją produkcji jako całości. Do tych kosztów zalicza się dwie następujące grupy kosztów:

- Koszty administracyjno-gospodarcze
Związane z utrzymaniem zarządu przedsiębiorstwa, takie jak płace pracowników administracji czy koszty biurowe.
- Koszty ogólnoprodukcyjne
Koszty, których nie da się przypisać bezpośrednio poszczególnym wydziałom. Będą to na przykład koszty utrzymania całego przedsiębiorstwa, takie jak koszty ochrony, koszty sprzątnięcia otoczenia fabryki oraz wszystkie inne koszty produkcji, których przypisanie do konkretnych produktów jest niemożliwe gdyż są one ponoszone ogólnie dla całej fabryki.

Odjęwszy koszty sprzedaży i koszty ogólnego zarządu od wyniku brutto na sprzedaży, uzyskujemy wynik netto na sprzedaży, który informuje nas o tym jaki wynik osiągnęło dane przedsiębiorstwo na działalności podstawowej, gdy weźmie się pod uwagę wszystkie koszty niezbędne do wyprodukowania dóbr i ich sprzedaży

Zysk/strata z działalności operacyjnej

Przedsiębiorstwo oprócz wytwarzania i sprzedawania produktów lub usług, podejmuje wiele innych działalności oraz podlega różnym zdarzeniom gospodarczym, które wpływają na ostateczny wynik finansowy. Takie koszty i przychody wynikają na przykład z faktu, że firma sprzedaje zużyte maszyny, że angażuje się w działalność socjalną, że może podarować różne dobra lub otrzymać darowizny. Dodatkowe koszty mogą być poniesione z powodu nie otrzymania zapłaty za sprzedane towary itp. Takie przychody i koszty, niezwiązane bezpośrednio z podstawową działalnością przedsiębiorstwa, nazywamy kosztami i przychodami operacyjnymi. Szerszą ich listę zamieszczamy poniżej. Dopiero po ich uwzględnieniu, spółka może zobaczyć jaki osiągnęła wynik w danym roku, po włączeniu w kalkulację działalności nieprodukcyjnej.

Pozostałe przychody operacyjne

Przychody związane jedynie pośrednio z działalnością operacyjną przedsiębiorstwa. W szczególności wymienia się tu:

- działalność socjalną;
- zbycie środków trwałych, środków trwałych w budowie, wartości niematerialnych i prawnych, a także przychody wynikające z utrzymywania i zbycia nieruchomości oraz wartości niematerialnych i prawnych, zaliczanych do inwestycji;
- odpisanie zobowiązań przedawnionych, umorzonych, nieściągalnych, z wyjątkiem zobowiązań o charakterze publicznoprawnym nieobciążających kosztów;
- rozwiązywanie rezerw, z wyjątkiem rezerw związanych z operacjami finansowymi;
- odpisy aktualizujące wartość aktywów oraz ich korekty, z wyjątkiem odpisów obciążających koszty wytworzenia sprzedanych produktów lub sprzedanych towarów, koszty sprzedaży lub koszty finansowe;
- otrzymane odszkodowania kary i grzywny - jeżeli spółka otrzyma odszkodowanie, lub inny podmiot zapłaci grzywnę naszej spółce lub inną karę związaną na przykład z zerwaniem kontraktu, spółka wykaże taką kwotę jako przychód;

- otrzymanie nieodpłatnie, w tym w drodze darowizny, aktywów, w tym także środków pieniężnych na cele inne niż nabycie lub wytworzenie środków trwałych, środków trwałych w budowie albo wartości niematerialnych i prawnych.

Pozostałe koszty operacyjne

Koszty związane jedynie pośrednio z działalnością operacyjną jednostki. Są one „odbiciem” przychodów operacyjnych:

- koszty prowadzonej działalności socjalnej;
- wartość netto sprzedawanych lub likwidowanych środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych - gdy spółka sprzedaje środek trwały, z jednej strony notuje przychód, ale z drugiej musi oddać środek trwały, który w jej księgach posiada jeszcze jakąś wartość;
- spisanie przedawnionych, umorzonych lub nieściągalnych należności w ciężar pozostałych kosztów operacyjnych;
- utworzenie rezerw, z wyjątkiem rezerw związanych z operacjami finansowymi;
- odpisy aktualizujące wartość środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych, zapasów i należności;
- zapłacone kary, grzywny i odszkodowania;
- przekazane darowizny.

Zysk z działalności gospodarczej

Zysk z działalności gospodarczej powstaje po uwzględnieniu:

Przychodów finansowych

Jeśli przedsiębiorstwo udzieli pożyczki innym przedsiębiorstwom, może oczekiwać przychodów w postaci odsetek od pożyczki. Przychodem finansowym są również otrzymane dywidendy lub zyski z tytułu różnic kursowych.

Kosztów finansowych

Większość przedsiębiorstw ponosi bowiem różne koszty finansowe, takie jak koszty odsetek od kredytów, bądź też koszty związane z niekorzystnymi zmianami kursów walut

Zysk z działalności gospodarczej pokazuje jaki wynik osiągnęła spółka przy pomocy wszystkich pozycji, na które ma wpływ

Zysk (strata) brutto

Istnieją jednak zdarzenia, na które firma nie ma wpływu, a które mogą wywołać znaczne straty, lub też rzadziej zyski. Zdarzeniami takimi będą wszelkiego rodzaju zdarzenia losowe, przykładowo pożary czy powodzie. Zdarzenia te są wyodrębnione w sprawozdaniu finansowym pod pozycją: wynik zdarzeń nadzwyczajnych. Dopiero po ich uwzględnieniu otrzymujemy wynik brutto jaki spółka wypracowała w ciągu roku.

Zysk (strata) netto

Od zysku brutto odejmujemy jeszcze podatki oraz pozostałe obowiązkowe obciążenia zysku i otrzymujemy zysk netto, którym spółka może dysponować, przeznaczając go na wypłatę dywidendy dla akcjonariuszy lub inwestycje i rozwój firmy.

Księga Główna – Zbiór pojęć, informacji oraz przepisów.

Rachunek Zysków i Strat – Wariant Porównawczy

Rachunek zysków i strat w wersji porównawczej różni się od wersji kalkulacyjnej metodą wyznaczenia wyniku netto na sprzedaży. W wariantcie kalkulacyjnym obserwowaliśmy jak powstaje wynik poprzez uwzględnianie kolejnych grup kosztów i przychodów, które podzielone były na miejsce ich powstawania (produkcja, sprzedaż, zarząd). W wariantcie porównawczym natomiast, mamy do czynienia z podziałem kosztów ze względu na ich rodzaj.

Przychody netto ze sprzedaży i zrównane z nimi

W tej pozycji wyróżnia się cztery podstawowe grupy przychodów. W przeciwieństwie do wariantu kalkulacyjnego, występują tu też pozycje nie będące przychodem w bezpośrednim znaczeniu tego słowa. Wynikają one z faktu, że w wariantcie porównawczym, przedstawione są koszty rodzajowe, które są kosztami danego okresu, a nie kosztami dotyczącymi sprzedaży dokonanej w danym roku. Aby pozostać w zgodzie z zasadą współmierności przychodów do kosztów trzeba więc wprowadzić do sprawozdania korekty, które „uwspółmiernią” przychody bądź koszty. Dokładniejsze omówienie tego problemu znajduje się przy konkretnych pozycjach sprawozdania.

Przychody netto ze sprzedaży produktów

Przychody netto ze sprzedaży produktów są najbardziej bezpośrednią pozycją w tej części sprawozdania. Są to po prostu przychody ze sprzedaży wytworzonych przez spółkę produktów, czyli z jej podstawowej działalności. Zalicza się tu wszystkie przychody ze sprzedaży do wszystkich kontrahentów w danym okresie.

Zmiana stanu produktów

Zmiana stanu produktów jest pozycją rozliczeniową i wynika z zasady rachunkowości mówiącej o współmierności kosztów do przychodów. Tu wyjaśnimy jej pochodzenie jedynie w skrócie, a metodami jej wyliczania zajmiemy się w dalszych częściach naszego kursu.

Aby zobrazować skąd pochodzi zmiana stanu produktów, należy najpierw zauważyć, że wykazane poniżej przychodów koszty rodzajowe obejmują wszystkie koszty poniesione przez przedsiębiorstwo w danym okresie. Koszty te zostały poniesione, aby wytworzyć produkcję, która następnie została lub zostanie sprzedana.

Z reguły jednak nie cała produkcja wyprodukowana w danym roku jest w tym samym roku sprzedana. Zdarza się tak, że przedsiębiorstwo sprzedaje mniej niż w danym roku wyprodukuje (zwiększy w ten sposób zapasy), lub też więcej, ponieważ sprzedaje zapasy zgromadzone w roku poprzednim.

W każdej z tych sytuacji, należy dokonać korekty przychodów ze sprzedaży, aby pozostać w zgodzie z zasadą współmierności kosztów do przychodów. Inaczej bowiem, na przykład gdyby przedsiębiorstwo sprzedało mniej niż wyprodukowało, jego wynik finansowy byłby niewspółmiernie niski do rzeczywistej sytuacji, gdyż zaliczone do niego byłyby też koszty produkcji, która zostanie sprzedana dopiero w przyszłych okresach i dopiero wtedy wygeneruje przychód.

W skrócie, zmianę stanu produktów wylicza się jako różnicę pomiędzy całkowitym kosztem poniesionym w danym okresie, a kosztem wytworzenia produktów, które zostały w danym okresie sprzedane.

Jeżeli więc spółka sprzedaje mniej niż wyprodukuje (poniesie koszty większe niż tylko te, które dotyczą produktów sprzedanych), zmiana stanu produktów będzie dodatnia i w pewnym sensie zniweluje wpływ na ostateczny wynik finansowy faktu, iż w kosztach wg. rodzaju ujęte są wszystkie koszty za dany rok.

Odwrotna sytuacja będzie miała miejsce, gdy spółka sprzeda więcej produkcji niż wyprodukuje w danym roku (sprzeda zapasy z poprzedniego roku). W tej sytuacji, zauważamy, że koszty na wyprodukowanie danych dóbr zostały poniesione w poprzednim okresie i nie wystąpią one w kosztach rodzajowych obecnego okresu. Zmiana stanu produktów będzie w tym wypadku ujemna (koszty poniesione będą niższe od kosztów dotyczących wyrobów sprzedanych). Ujemna wartość zmiany stanu produktów zapobiegnie nienaturalnemu podniesieniu zysku w danym roku, które inaczej miałyby miejsce (rejestrwalibyśmy przychody w tym roku, podczas gdy koszty dotyczące sprzedaży nie byłyby ujmowane, gdyż zostały już zarejestrowane w roku poprzednim).

Koszt wytworzenia produktów na własne potrzeby jednostki

Koszt wytworzenia produktów na własne potrzeby wynika z występujących w przedsiębiorstwie tak zwanych obrotów wewnętrznych. Koszty związane z obrotami wewnętrznymi nie powodują żadnych rynkowych przychodów w stricto tego słowa znaczeniu. W pewnym sensie generują jednak „przychód” dla firmy, ponieważ w innym przypadku musiałyby ona zakupić dane produkty na rynku. Jej „przychodem” jest więc posiadanie wytworzonych produktów, które może wykorzystać w swojej działalności. Kosztem jest natomiast koszt ich wytworzenia.

Koszty te ujęte są już w kosztach działalności operacyjnej, jedyną korektą jest więc dodatkowe ujęcie „przychodów” związanych z poniesionymi kosztami, czyli wartości produkcji wytworzonej na własne potrzeby.

Obroty wewnętrzne obejmują w przedsiębiorstwie takie zdarzenia jak:

- przekazanie wyrobów gotowych własnej produkcji do własnych sklepów,
- dokonanie świadczeń na rzecz własnych inwestycji,
- odpisywanie na pozostałe koszty operacyjne rozliczeń międzyokresowych,
- występowanie niedoborów wyprodukowanych wyrobów,
- ponoszenie kosztów likwidacji środków trwałych,
- ponoszenie kosztów usuwania szkód losowych.

Przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów

Przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów są znów wartością bezpośrednio pokazującą ile przychodów wygenerowało przedsiębiorstwo ze sprzedaży towarów oraz materiałów, czyli dóbr, których nie wyprodukowało, ale które zakupiło a następnie odsprzedało.

Koszty działalności operacyjnej

Koszty działalności operacyjnej, zawierają wszystkie koszty operacyjne poniesione przez spółkę w ciągu danego okresu obrachunkowego i są podzielone według rodzajów.

Amortyzacja

Amortyzacja jest kosztem szacunkowym, wynikającym ze zużycia środków trwałych, czyli np. maszyn, pojazdów, budynków, sprzętu komputerowego itp.

Sposobami naliczania i księgowania amortyzacji będziemy zajmować się w dalszych częściach naszego kursu księgowości. Tu wytłumaczymy zasadę naliczania amortyzacji na uproszczonym przykładzie:

Przykład:

Załóżmy, że przedsiębiorstwo kupiło maszynę produkcyjną za 10.000 PLN, którą będzie wykorzystywać w produkcji przez najbliższe 10 lat. Po tym czasie maszyna będzie tak zużyta, że nie będzie miała żadnej wartości.

Wydatek 10.000 nie jest natychmiastowo ujmowany w rachunku zysków i strat. Nie byłoby to zasadne, gdyż łamałoby zasadę współmierności kosztów i przychodów. Koszt zakupu maszyny będzie dotyczył wyrobów sprzedawanych przez najbliższe 10 lat. W związku z tym wartość maszyny zostanie wykazana nie w rachunku wyników, ale w bilansie. Następnie przez 10 lat, co roku 1/10 jej wartości będzie umieszczana w kosztach jako amortyzacja, a wartość pozostała w bilansie będzie zmniejszana o 1/10 wartości początkowej. W naszym przypadku więc przez 10 lat spółka będzie wykazywać koszt związany z amortyzacją maszyny w wysokości 1000 PLN i będzie zmniejszać wartość wykazaną w bilansie również o 1000 PLN.

Zużycie materiałów i energii

W tej pozycji wykazane są koszty poniesione z tytułu zakupu materiałów produkcyjnych, używanych bezpośrednio w procesie wytwarzania produktów lub usług sprzedawanych przez spółkę, oraz koszty energii zużytej przy produkcji.

Usługi obce

Usługi obce są to wszystkie usługi zakupione przez spółkę w ciągu okresu obrachunkowego od podmiotów zewnętrznych. Będą to między innymi:

- usługi najmu (dzierżawy) obiektów,
- usługi remontowe,
- usługi pocztowe, telefoniczne, telegraficzne, faksowe,
- usługi bankowe - np. opłaty za prowadzenie kont. Nie zalicza się tu kosztów odsetek od kredytów i pożyczek, które wykazywane są jako koszty finansowe.
- usługi transportowe, np. opłaty za przewóz ładunków różnymi środkami transportu, opłaty za spedycję, załadunek, rozładunek i śladowanie, opłaty za wynajęcie środka transportu,
- usługi konsultacyjne np. koszty konsultantów zewnętrznych, koszty badania sprawozdań finansowych,
- usługi serwisowe.

Podatki i opłaty

Tu wykazuje się wszystkie podatki i opłaty poza podatkiem dochodowym. Będą to między innymi:

- podatek akcyzowy,
- podatek od nieruchomości,
- podatki i opłaty lokalne,
- cło,
- VAT naliczony nie podlegający odliczeniu,
- VAT należny od towarów i usług przekazanych na cele reprezentacji reklamy,
- opłaty na PFRON,
- opłaty koncesyjne.

Wynagrodzenia

Do wynagrodzeń zaliczają się wszelkiego rodzaju kwoty wypłacane na rzecz pracowników gotówką bądź świadczone w naturze. Charakter świadczenia pracy jest tu nieistotny. Będą to więc wynagrodzenia z tytułu umowy o pracę, umowy zlecenia i inne.

Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia

Tu przedstawia się koszty ponoszone przez pracodawcę, związane z obowiązkowym ubezpieczeniem pracowników oraz inne świadczenia na rzecz pracowników, nie uwzględnione jako wynagrodzenia.

Pozostałe koszty rodzajowe

Tu zalicza się wszystkie koszty, które nie są zaliczone do żadnej z powyższych grup, a które nie są pozostałymi kosztami operacyjnymi, kosztami finansowymi, ani stratami losowymi. Będą to między innymi:

- Koszty podróży służbowych,
- Koszty reprezentacji i reklamy,
- Składki na ubezpieczenie mienia.

Wartość sprzedanych towarów i materiałów

Stanowi je cena zakupu towarów i materiałów przeznaczonych do sprzedaży w stanie nieprzetworzonym. Koszty te odpowiadają przychodom ze sprzedaży towarów i materiałów.

Zysk (strata) ze sprzedaży

Po uwzględnieniu wymienionych powyżej przychodów i kosztów, uzyskujemy pozycję „Zysk (strata) na sprzedaży”. Dalsza część rachunku zysków i strat w wariantcie porównawczym konstruowana jest identycznie jak w wariantcie kalkulacyjnym i została opisana przy okazji przedstawiania pozycji w wariantcie kalkulacyjnym.

Księga Główna – Zbiór pojęć, informacji oraz przepisów.

Wynik Finansowy a Bilans

Wynik finansowy obrazuje efekt działalności przedsiębiorstwa w ciągu danego okresu. Pokazuje on jaki zysk lub stratę wygenerowało przedsiębiorstwo. Z punktu widzenia sprawozdawczości finansowej powstanie wyniku finansowego przedstawiane jest w postaci rachunku wyników (rachunku zysków i strat).

Wynik finansowy

Na wynik finansowy przedsiębiorstwa składają się dwa podstawowe elementy: przychody i zyski oraz koszty i straty. Aby dobrze zrozumieć co znaczą te pojęcia, zajrzemy do Ustawy o Rachunkowości:

Przychody i Zyski

Uprawdopodobnione powstanie w okresie sprawozdawczym korzyści ekonomicznych, o wiarygodnie określonej wartości, w formie zwiększenia wartości aktywów, albo zmniejszenia wartości zobowiązań, które doprowadzą do wzrostu kapitału własnego lub zmniejszenia jego niedoboru w inny sposób niż wniesienie środków przez udziałowców lub właścicieli.

Koszty i Straty

Uprawdopodobnione zmniejszenia w okresie sprawozdawczym korzyści ekonomicznych, o wiarygodnie określonej wartości, w formie zmniejszenia wartości aktywów, albo zwiększenia wartości zobowiązań i rezerw, które doprowadzą do zmniejszenia kapitału własnego lub zwiększenia jego niedoboru w inny sposób niż wycofanie środków przez udziałowców lub właścicieli.

Przyglądając się tej definicji zauważamy, że rachunek wyników przedstawia zmiany zachodzące w wielkości poszczególnych składników bilansu.

Może się to z początku wydawać lekko skomplikowane, warto więc spojrzeć na to z perspektywy działalności firmy. W ciągu całego roku prowadzi ona działalność obracając posiadanymi aktywami i zarządzając źródłami finansowania. Za każdym razem, gdy firmie uda się zwiększyć ilość posiadanych aktywów, jest to dla niej zysk. Na przykład, gdy firma sprzeda za 120 zapasy, które kupiła za 100, następuje zwiększenie wartości aktywów - zapasy o wartości 100 są zamieniane na środki pieniężne o wartości 120. Zysk wynosi 20. Jeżeli spółka wykorzysta to 20 na spłatę zaciągniętego kredytu, wtedy wprawdzie aktywa spadną do poziomu sprzed sprzedaży, ale nastąpi zmniejszenie wartości zobowiązań.

Przykładami straty mogą odpowiednio być:

- Sytuacja, w której spółka towary zakupione za 100 sprzeda 80. Nastąpi wtedy spadek wartości aktywów, czyli strata dla spółki.
- Sytuacja, w której za opóźnienie w płatności spółce zostaną naliczone odsetki karne. Powstanie wtedy wzrost wartości zobowiązań, który jest stratą dla przedsiębiorstwa.

Jak widzimy więc, elementy, które wpływają na wynik finansowy, czyli przychody i koszty oraz zyski i straty są w rzeczywistości obrazami zmian zachodzących w składnikach bilansu.

Powyższe przykłady są jednak bardzo proste. W rzeczywistości w spółce występuje bardzo wiele różnorodnych transakcji, z których nie wszystkie można bezpośrednio zaklasyfikować jako zyski bądź straty. Pojawia się na przykład zużycie maszyn, wynagrodzenia dla pracowników, zakupy nowych maszyn, zakupy materiałów do produkcji wyrobów gotowych, koszty energii, sprzedaż starych maszyn i innych środków trwałych, udzielanie pożyczek, inwestycje w inne spółki oraz wiele innych zdarzeń, z których wiele choć jest kosztem musi być ponoszonych, aby spółka mogła sprzedawać produkty i osiągać przychody. Wynik finansowy przedsiębiorstwa musi więc brać pod uwagę wszystkie zdarzenia i oceniać efekt końcowy działalności firmy.

Wynik Finansowy Przedsiębiorstwa w Bilansie

Wynik finansowy przedsiębiorstwa prezentowany jest w bilansie w pozycji „zysk (strata) netto”. Wynik finansowy przedsiębiorstwa zwiększa lub, w przypadku straty, zmniejsza kapitały własne przedsiębiorstwa.

Efekt wszystkich zmian wartości pasywów i aktywów w ciągu danego roku obrotowego prezentowany jest w tej jednej linii bilansu. Właśnie z tego powodu, aby dostarczyć zainteresowanym stronom więcej informacji na temat tego jak w ciągu całego roku powstała ta pozycja, przedsiębiorstwa przygotowują rachunek zysków i strat, pokazujący poszczególne pozycje przychodów i kosztów, które złożyły się na powstanie pozycji wynik finansowy.

Należy tu zaznaczyć, że w bilansie prezentowana jest tylko ta część zysku netto, którą przedsiębiorstwo zatrzymuje dla siebie. Część zysku, która jest wypłacana właścicielom w postaci dywidendy, nie jest tu uwzględniana, gdyż nie powoduje ona zwiększenia majątku posiadanego przez spółkę.

BILANS		RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	
AKTYWA		Przychody ze sprzedaży	73
Aktywa trwale	100	Koszt własny sprzedaży	40
Środki trwałe	80	Pozostałe koszty	5
Należności długoterm	20	Koszty finansowe	1
Aktywa obrotowe	80	Zysk brutto	27
Zapasy	40	Podatek	2
Należności	30	Zysk netto	25
Środki pieniężne	10	Dywidenda	5
SUMA	180	Zysk zatrzymany	20
PASYWA			
Kapitały własne	110		
Kapitał zakładowy	90		
Zysk (strata netto)	20		
Zobowiązania	70		
Zobowiązania długoterm	40		
Zobowiązania krótkoterm	30		
- zobow z tyt dywidendy	5		
SUMA	180		

Zysk netto to zmiana aktywów netto

Zależność między wynikiem finansowym a bilansem jest tak ważna, że w niektórych krajach i standardach księgowych, nie operuje się pojęciem wyniku finansowego, ale pojęciem zmiany aktywów netto przedsiębiorstwa. Warto w tym momencie wyjaśnić to podejście, gdyż jest ono coraz częściej spotykane w rachunkowości na świecie.

Aktywa netto można wyznaczyć poprzez odjęcie od całkowitej sumy aktywów w bilansie wszystkich zobowiązań. Aktywa netto przedstawiają wartość aktywów sfinansowanych przez przedsiębiorstwo z jego własnych środków. Innymi słowy, gdyby przedsiębiorstwo spłaciło wszystkie zobowiązania, ilość majątku, która by mu pozostała to są właśnie aktywa netto.

Księga Główna – Zbiór pojęć, informacji oraz przepisów.

Przypisy

Rachunkowość Finansowa

Alina Dyduch, Joanna Sawicka, Anna Stronczek

Podręcznik Samodzielnej Nauki Księgowania

Gierusz Barbara

Zarządzanie Finansami

Andrzej Rutkowski

Podstawy Rachunkowości

Bronisław Micherda